

Nyilvános hirdetés

Ausztria és Magyarország összes lakosaihoz!

A t. cz. közönség óriási részvétele folytán a nyilvános lapokban megjelent hirdetések által ajánlt végeladás iránt a Kunzechmidt János Károly féle 121 évi fennállott nagy üzletház hagyatékának árakátára több mint hét harmaddal kevesebb lett, s az örökösök az utolsó értekezleten elhatározták a megévő árúkezelést eladását kál kezdve még csak három hétig folytatni. A ki tehát pompás és kitűnő árut majdnem ingyen akar magának szerezni, a megrendeléssel saját érdekében siessen.

Hogy a nyomtatásban zavar ne okoztassék, a tárgyak előbbeni darabszáma meghagyott.

Következő árúk vannak még készletben:

4500 darab női ing legfinomabb angol chifonból és valódi sveczi himzés-betétekkel, egy valódi műhimzés; darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr.

1500 darab női éjjeli corset, ugyanolyan minőségű, nagyon hosszú s egész hosszában sveczi himzés-betétekkel, fölötté elegáns kiállítva. Díszes darab minden nőnek, darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr.

Ugyanazok nehéz barcettból, drtyja 1 frt 60 kr.

5600 darab női alszoknya legfinomabb szürke vászomból valódi sveczi selyem sávokkal díszítve, darabonként 1 frt 40 kr. tuzatonként 15 frt 50 kr. Ugyanaz vörös cretonból dronként 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr.

Ugyanazok nehéz nemzából, drtyja 1 frt 75 kr. Ugyanazok legfinomabb és legkeményebb selyemből legfinom, pamukkal himzeve és körül plüssirozva fodrokkal és kisipkézve, drtyja 2 frt 50 kr.

3500 darab férfing legfinomabb angol chifonból, 4-szeres mellet, sima vagy himzeti és teletás szerinti nyakbőség-gel, dronként 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr.

1500 tuzat damasz asztali garnitúra, virágokkal átézőve; egy abroz, és 12 serviette 2 frt 85 kr. Minden házban nélkülözhetlen a csodás olcsóság.

2000 tuzat török törökösön készen bosszve, minden darab külön díszelajogtva, vörös csikokkal és hosszú rojtokkal ellátva, legfinomabban piqirozva, pompás szépségű. Tuzatonként 3 frt 75 kr.

2000 darab nagy női kendő legfinomabb berlini pamutból szőve, hosszú rojtokkal a legválogatottabb, legpompásabb és legdívatosabb színekben, u. m. skót, török, szürke kék, fehér, fekete, kockás, vörös, barna, stb. stb. darabonként 1 frt 20 kr., tuzatonként o. 4. 12 frt 50 kr.

400 db. uti plaid, roppant nagy és vastag legnehezebb, legiposztból szőve, elegáns angol mintákban, u. m. barna, szürke zománcos, nehéz rojtjal; roppant hosszúságú és szélességű folytán, öltönydarab, uti takaró, ágyterítő, női shawl gyanánt alkalmazhatók, s még 20 évi használat után is belőlük 2 elegáns öltözést készíthető; általuk felső kabát, esőköpeny, női palétó teljesen nélkülözhetők; L. minőség előbb 15 frt. most csak 5 frt 85 kr. II. minőség előbb 12 frt most csak 4-85 drtyja.

300 vég házi vászon, teljes 30 rőt; legjobb, legnehezebb, legjelesebb gyártmány, házi használatra; 1 vég 5 frt 50. A pamut ára roppant emelkedik, a vászon nem sokára még egyszer annyiba fog kerülni; minél fogva mielőbbi megrendelés mindenkinek ajánlatok.

500 db. selyem ágylakár, legnehezebb lyoni shappelyemből, kék fehér vörös és sárga csikos; drtyja 4 frt bálmutatos olcsó.

320 tuzat selyem sebkendő legnehezebb lyoni selyemből, minden színben, minden db. más színben; nyakkendőkre is használhatók; csak frt 3.50 tuzatja.

350 gobelin készlet, két legfinomabb ággyerítő és asztalterítő, bársonyborítással, színezvegyűltben pompás kivitelben az egész készlet, azaz mind a 3 db. ára együtt csak frt 7.50

5000 drb. lepedő, jó súlyos bőrvászomból, tökéletes még a legnagyobb ágyra is, varrás nélkül, dronként 1 frt 35 kr., tuzatonként 15 frt.

Mindenki a ki egyszerre legalább 15 frt értékűt vásárol, ráadásul, tehát ingyen kap egy svájci órat hosszú lánczettel, francia aranybronz-plastikból, melynek fontos járásáért 2 évi jótállás nyujtatik. 1349

Kézpénz melletti megrendelések (posta-utalvány vagy cs. kir. posta-utalvány mellett is) az alulról eség által teljesítetnek

Erbbschaftsverwaltung RABINOWICZ,

Bécs, II. Schiffamtgasse Nr. 20.

MARTINY H.

Budapest, váczi utca 19. sz.

1223 Ajánlja saját készítményű

TAJT ÁRUIT.

Arjegyzékek franco ingyen.

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növényének eszközlésére. Számtalan vannak még legmagasabb rangú férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növesztí, úgy hogy általa még 13 éves ijak is a legtrövidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyítványok ezrei is tanuskodnak. **Éder Ferencz** gyógyszerész urnak Brünnen. A nekem küldött **Thedo-féle szakállhagyma** kitűnőnek bizonyult, mit későnemet melletti czennel tudomástára adok. **Mistek, 1879. szept. 25. en. Otpreda József, 846** Szives köszönetem a **szakállhagymáért**; nagyon jónak találtam. Mindenkinek a legjobb lélekkel ajánlhatom. **Schwarzbach, 1875. febr. 25. Hirt Károly** s. k. épít. vállalkozó. **Fürst József** gyógyszerész urnak Pragában. A **szakállhagyma** joggal mondható csodaszernek. Alig négyhetes használat után örömmel látom régi ohajtásomat teljesebbé menni. **Kérem önt stb. Teschen, 1879. máj. 23. an. Gindra Wenzel, órák.** Valódi minőségben **Budapestben** csak **Török József** ur gyógyszerészházban király-utca Kapható; P. zonyban **Pinstory Zsékmal, Mihálykapu. Temesváron Tá. csay Istvánnál.** 1 csomag ára frt 2-10.

Évenként 3 huzás! MAGYAR Évenként 3 huzás!

VÖRÖS-KERESZT-SORSJEGYEK

legközelebbi sorsolás már márcezius elsején

1426 melynél az adó- és bélyegmentes

FŐNYEREMÉNY 50,000 O. É. FORINT.

A törlesztési sorsolásokban minden sorsjegynek 6-tól 10 frtig huzatnia kell, azonkívül azonban tovább járszik az **összes főnyereményekre.**

Ezen sorsjegyek napi árfolyamon (ma circa 6 frt 50 kr.) vétetnek és eladatnak Budapestben a

pesti magyar keresked. bank váltóüzletében

Évenként 3 huzás! Dorottya-utca 1. sz. Évenként 3 huzás!

ANGOL UJDONSÁG RUHÁKBAN ÉS JELMEZKÉKBEN

Kiállja a versenyt a lyoni bársonnyal az árak egy negyedével.

Kékesfekete, elpusztíthatatlan, ugysz. minden divatszín.

1366 **UTÁNZATA A GYÁRI JEGYNEK: NONPAREIL VELVETEEN**

NONPAREIL VELVETEEN

mely két-két méter túlsó oldalán van alkalmazva.

Könnyű! Simuló! Selyemszerű! Tartós! Kifűnő! Sűrűszővőtt! Esőcsepp nem piszkítja!

Bármintemű alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!

Kapható minden nagyobb divatárú-üzletben.

Bécs! Páris! London!

Halljátok és csodáljátok.

A vagyonbuktott „Nagy Anglo-Britt esztágyár” tömegmondósága az összes árakat még a becslésen is sokkal alább eladja. Az öszegnek előleges beküldése vagy 8 frt 70 kr. utánvétele mellett igen eszmos ét- és dessert-service a legfinomabb angol-britt esztágyból (mely előbb 40 frta került) kapható. Minden megrendelő az evőeszközök fehér színének megmaradásáról szóló 10 évi kezességi iratot nyer.

- 6 táblakés, jeles aczélpengével,
- 6 valódi angol-britt esztágyvilla,
- 6 masszív ang. britt esztágy evő-kanal,
- 6 f. ang. britt neh. esztágy kávé-kanal,
- 1 db. ang. britt neh. esztágy leves-szedő,
- 1 • mass. ang. britt esztágy tejezdő,
- 6 • jeles ang. britt kés-zsámoly,
- 6 • mass. ang. britt esztágy dessert-kanal,
- 6 • valódi ang. britt esztágy csemege-villa,
- 1 • jeles bors- vagy cukortartó,
- 6 • szép masszív tojás-tálca.
- 6 legfin. ang. britt esztágy tojás-kanal,
- 1 pompás ang. britt esztágy felszolgált tálcá 30 ctm. hosszú
- 1 legfinomabb teaszűrő,
- 2 díszes salon gyertyatartó,
- 61 darab. — 8 frt 70 kr.

Annak bizonyítékául, hogy hirdetésem

nem szédeltésem

slapszik, ezennel a nyilvánosság előtt kötelezem magamat, ha az árúk nem tesznek, azokat minden kifogás nélkül visszavállalni: s egy a megrendelés minden kezeltetés nélkül jár.

A ki tehát jó és szolid árúkat, nem pedig holmi illánytárgyat akar pénzéért kapni, mia a készlet tart, bizalommal forduljon a következő címhez:

MORITZ STERN,
Wien, Wollzeile 22.

Tisztító por a főnnebbi evőeszközökhöz nálam kapható. Egy doboz ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban. 1044

Varrógépek,

a Wheeler & Wilson Mfg. Co.
1872 New-Yorkból
cs. k. udvari szállítótól, csakis

Otto Herman-nál

(OHM G. O. UTÓDA)
Budapest, V. József-tér 5.

Különösen ajánlatnak az egyesenes tüvel ellátott új horog-(Greifer)-varrógépek háromféle kivitelben, családok és iparosok részére; mint a jelenkornak legjobb varrógépei, a párisi világg kiállításán a legnagyobb díjak „Grand prix” egyikével lettek kitüntetve.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE

budapesti gyártótelepének legújabb készítményei

ADRIA

ezimű esontszírú sima angol modorban készült igen finom és eleg. levél-papír, disz. dobozban 50 levél és 50 boríték 1 frt

Humorisztikus levélpapír,

a „Bolond Istók” és „Boraszem lankó” ezimű humorisztikus cíczlapok alakjaival. Dobozos 1 frt. Ezekon kívül ajánlom szintén saját készítményű sárgás angol modorú „Stuart” vagy francia modorú színes levélpapírjaimat jelvényekkel u. m. Pusztai élet, Hangyék és Virágposta címűeket vagy pedig jelvények nélkül, melyek szintén nagy választékban kaphatók belvárosi raktáramban

kecskeméti utca 13-dik szám alatt.

Arjegyzékek kívánatra bérmentve. 1430

Gyártótelep: VI. rózsza-utca, 55. sugárutól jobbra.

Kitűnő illatszerek,

a Victoria-illatászat különlegességei.

YLANG-YLANG DE MANILLE.

As illatszerek gyűjteménye.

CHAMPACCA DE LAHORE.

Ervéleti s igaz kellemes.

MELATI DE CHINE.

1236 Évenként 1 frt 50 kr.

Kül mbféle illatszerek frt 1.-, Szappan — — — frt 1.20. Illatszerek szobakendore frt 1.-, 1.50. Rizsapor — — — frt 1.-, 1.50. 2.-. Hajolaj — — — frt 1.50. Mosdóvíz — — — frt 2.-.

PARIS: Rigaud & Cie., 8, rue Vivienne. Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerész, király-utca 12.

VASÁRNAPI UJSÁG

8-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, FEBRUÁR 24. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 3 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félévre ... 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt félévre ... 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 3 frt félévre ... 3 • Külföldi előfizetésekre a postallag megfűtözött viteldij is csatolandó.

AZ ORSZÁGOS TÖRTÉNETI ÖTVÖSMŰ-KIÁLLÍTÁS.

ALIG egy éve, hogy az iparművészeti muzeum a könyvkiállítás rendezésével, — mely a külföld elismerését is kiérdemelte, — nagy szolgálatot tett a hazai tudományosságna, s hiven jelmondatához, hogy «művészet és tudomány éltezik az ipart», elhatározta az ötvösmű-kiállítás rendezését is.

Mintegy nyolcz évvel ezelőtt a Károlyi-palota termeiben történelmi kiállítást rendeztek. Akkor láttuk először, hogy török dulás, ellenséges sarcolások, változott divat és elszegényedés mind együtt élte sem pusztíthatták el a régi szép idők műemlékeit, s hogy igen sok becses emléküink megmaradt ama dicső emlékü korokból, nem vészett el mindenünk, mert jobbaink nagy része felteve őrizte századok viharain keresztül az ősapáktól öröklött ereklyéket. Szakemberek azóta folytonosan foglalkoznak az eszmével, hogy a hazai régi ötvösművéség fejlődésének, az országban szétszóra levő emlékeknek lehető teljes összegyűjtése által, megadják a teljességet s hasznosítsák azt a tudományra és iparra nézve is.

Közel félév óta foly szakadatlanul a munka. Az egész országban bizottságok alakultak; magánosok, régi családaink, főuraink, intézeteink, egyháznagyaink és egyházaink, sőt maga a külföld is vetélkedő buzgalommal és föltétlen bizalommal küldték be, és küldözgetik folyton még ma is, gyakran roppant értékű műkinceseket.

A kiállítás titkára **Pulszky Károly**; az ő szakértelme és fáradhatlan buzgalma, valamint vele együtt rendező barátainak tevékenysége, s **Pulszky Ferencz, Ipolyi Arnold** és **Ráth György** támogatása voltak képesek létrehozni az országos történelmi ötvösmű-kiállítást, ugy a mint ma van.

Sokszorososan emeli a nagy kincsét erő kiállítás sikerét és fényét, hogy a kiállítás a nemzeti muzeum palotájában helyeztetett el. Itt a képtárban, hol történetünk nagy alakjai és eseményei s daliás csataképek díszítik a falakat, oly szép összhang létesül a régi világok e megcsodálatos emlékei és a hajdan tulajdonukat képezett eszközök és műkincsek között, mintha csak újra a rég letűnt századok ragyogó levente-élete támadt volna itt föl valamely varázslás-ütésre. A villamos lámpák tündéri világításá

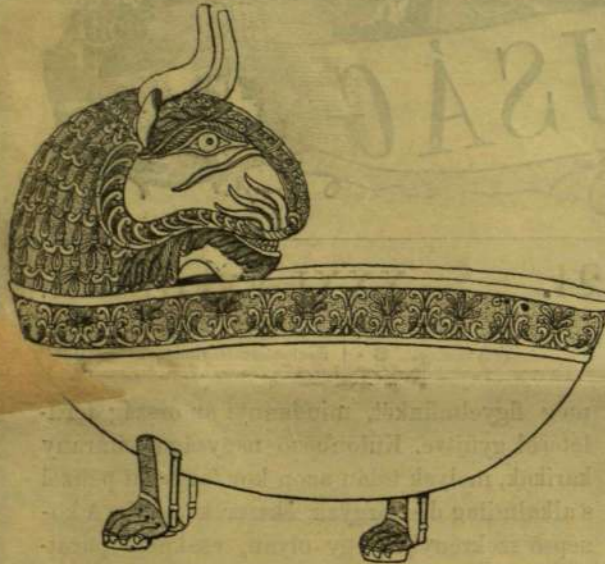
mellett valóban soha nem látott szemképrázlatot látvány, mesés kincsek halmaza tárul itt elénk. A kiállítás első termébe lépve, ugynevezett népvándorlás - korszakbeli aranyleletek, majd római arany és ezüst tárgyak ragadják

meg figyelmünket, mindannyi az ország területéről gyűjtve. Különböző nagyságu sárány karikák, melyek talán azon kor forgalmi pénzei s alkalmilag dísz tárgyak, ékszerek voltak. A közepebbi szekrényben egy olyan, csaknem párat-

szent istván király ezüst mellszobra. A nágrábi székesegyház kincseiből.

lanul álló kincs van fölállítva, mely bizonyára kiérdemelte már a maga idejében az egész tudományos világ osztatlan bámulatát. Ez egy óskori nagy kincslelet, minden darabja öntött és vert sárányból áll, összes sulya 2600 arany. Ő felsége kincstára állítja ki. A német tudósok Athanarich göth királyának tartják, hanem aligha nem a legrégibb eredetű magyar nemzeti kincsek egyike, talán épen a világverő *Attiláé*, kinek épen hadi utja mentén, Nagy-Szentmiklóson találták az 1700-as évek végén. E föltevés mellett az is bizonyít, hogy a lelet egyik legerősebb tárgyán, a képsorozatunkon is bemutatott egyik aranykorsón egy teljes fegyverzetű hun lovas és Emese ismert álma a turulmadárról látható, domborműben kiverve.

Arany csésze a nagyszentmiklósi leletből.

A második nagy terem hat szekrényében s a falkörül tárlókban állított fel valamennyi egyházi ötös-munka, melyeket nemcsak hazánk főpapjai, — a primás kivételével, — de még külföldi vallásos testületek is, mint pl. az aacheni székes káptalan s a mária-czelli világhírű buszjáró hely bencészei a legnagyobb készséggel becsatolták a kiállítási bizottság rendelkezésére.

Mindjárt az első szekrényben legnevezetesebb egy kis óskeresztény kehely Vasmegegyéből, mely valószínűleg még a VIII—IX-ik századból való. A többi tárgyak szentelt víztartók, kereszt, szentképek az u. n. román korból, a XIII-ik század előtti időkből. A következő szekrényben s az oldaltárlókban azután az aacheni híres templom kincsei ragyognak. Nagy Lajos királyunk az Anjou-házból, kápolnát alapított a három magyar szent: István, László, és Imre tiszteletére s e kápolnát hatalmához és híréhez illő módon óhajtván felszerelni, ellátta azt mindenféle drága edényvel és ékszerrel. Ezek közül két ereklyetartó, két gyertyatartó, három szent kép és két egyházi dísz-bojlar, u. n. mossus van itt kiállítva. Ez utóbbiak, mint a göth stíl remekei, rendkívüli műbecsűl bírnak.

Két sarkány csucsives tornyos épületet tart hátán, melynek középtörzset, mondat-szalagoktól körülfutva, Magyarország s az Anjouk kettős, zománczostól czimerpaizsa képezi. Ezt kétoldalán mesterileg stílizált griffek tartják. Fölül a falak alatt két sisak, mint czimer-dísz, és a fülkékben szentek alakjai láthatók.

A szentképek foglalványa aranyos ezüst, nagyobbára a legszebb zománczos művel borítva. A kereten körül a következő négy zománczos czimer váltakozik egymással: az Árpád-házi királyok, illetőleg Magyarország czimere, a kettős kereszt, a négy pólás országczimer, az Anjou lilomokkal egy paizsban, a lengyel sasos czimer és végül az Anjouk jelvénye, a csőrben patkót tartó (vasevő) madár.

Ugyancsak Aachenből van még kiállítva négy gyönyörű aranyos ezüstből vert czimer, melyek közül kettő-kettő egyforma s a melyek minden valószínűség szerint valamely nagy misékönyv tábláját díszítették. Kettőt ezekből is bemutatunk. Az egyik dől paizsban a lengyel sas, felette a takarós sisakon ugyanaz a madár, a másik pedig ismét a magyarországi és Anjou lilomok felett a patkót evő strucmadarat ábrázolja.

Mindannyi kincs között azonban bizonyára legjobban fog bennünket érdekelni Szent László királyunk ezüst mellszobra. Ugynevezett herma ez, melynek belsejében a szent koponyájának

egy darabja őriztetik. A győri székesegyház tulajdona. Ezüstből készült, aranyozva. Öntött, vert, vésett és áttört munka. Talpát két vastag sodronnyal szegélyezett csik képezi. Az első hármás karéjokkal áttört, a felsőn vastag, egymást keresztező sodronyok 35 nagyobb, hosszukás, hegyes végű és 36 kisebb, háromszögletes mezőt mutatnak. A nagy mezőket csipkés, sodronyos szélű, reszelős felületű ezüst lemezek töltik ki; ezeket egykor áttetsző sötétkék zománcz borította, melyet ótágu aranyos csillagok ékítették. Ez példázta együttvéve az alak palástját. Elöl, a középső mezőben, a virágos dísz helyett Magyarországnak nyílt koronával fedett s két csatabárdról függő négy pólás czimerét látjuk négyeszlögletű, zománczos mezőben, melynek két alsó sarkában a kettős kereszt két kisebb czimer-paizs is látható.

A szobor nyakán vastag, aranyozatlan gyűrűt visel dísz gyanánt. Az egész fej, szakállastól, bajszostól, hajastól aranyozott. A szemgolyókon fehér, a pupillákon fekete hideg zománcz nyomait látjuk. Az iny is aranyozott. A száj kissé nyitott, úgy hogy a felső fogsor kilátszik, az alsó ajkon pedig mintha vörös hideg zománcz nyomait észlelhettük. A bajusz három-három kacs-karingós fűrtben végződik.

Az egész arc kissé túlerőteljesen van kezelve, oldalról tekintve azonban a férfias arczél minden szépségével és határozottságával bír.

A szobor fejét 10 nagyobb stílizált leveles és 10 kisebb lilomos ágú korona övedzi. A korona abróncsán sodronyok futnak körbe. A körökben aranyozatlan ezüst szírmu virágok ülnek: mindegyiknek közepén aranyozott foglalásu nagy kő. A kisebb lilomok töve alatt cherub-fejek, a nagyobbak alatt sodronnyal keretelt, egykor zománczpal borított lapocskák vannak, középen aranyos gyönggyel. A nagy stílizált levelek alatt aranyozatlan ezüst virágok

Szent-László király ezüst mellszobra, oldalról nézve.

fölött egy-egy aranyozott foglalványú kő van. Az abróncsa belül Náprági püspök czimere van reá erősítve s e fölirat bevésve:

IN HONOREM S. LADISLAI REGIS HUNG. DE ME TRITUS NAPRAEI EFFUS. ET CANCELLI TRANSVL: RENOVAVIT PRAGAE ANNO MDC.

Az egész fej 1406—1417 közt készülhetett, s valószínűleg hű másolata azon hermának, mely a XV-ik század legelső éveiben elpusztult nagyváradi székesegyházban őriztetett. A korona azonban csaknem egészen az 1600-ban történt renováció alkalmával készült. De bár

miként legyen, a nemzetnek a díes emlékü szent király ereklyetartó szobra egy féltett kincse leend örökre, mint Szt. István első királyunk áldó jobb keze.

A következő óriási szekrényben az igazi erőteljes göth művészet legremekebb alkotásai s néhány más kora renaissance-műemlék van fölhalmozva. Méter-magas monstrantiák, más-képen urnutatók, szebbnél szebb keresztetek, hat darab püspöki pástorbot s közel száz darab egyházi kehely, a XV. és XVI-ik századból, na-

Zománczkép a Káráz-féle oltárkeresztről (Pollajulo műve).

gyobbára bámulatos szépségű zománcz-műekkel.

A keresztetek közül mindjárt az első számú nagy oltárkereszt érdemli meg figyelmünket, melyet Káráz Géza, hazánk egyik elsőrangú gyűjtője állított ki. XV-ik századbeli munka ez, szentek áttetsző zománczos alakjaival s egy nagy zománczos czimerrel; firenzei olasz munka s a hírneves Pollajulo műve. Hogy fogalmat nyujtsunk a kereszt részleteiről: az egyik karéj zománcz-képet egy szent alakjával ide igatjuk.

A szekrény sarkain felállított pástorbotok közül legérdekesebb a zágrábi székesegyház tulajdonát képező, Mihalovics József érsek által kiállított püspöki palca, mely Mátyás király korából származik s érdekes különösen a renaissance-elemekért, melyek a különben göthikus főstlyban érvényre jutnak benne. Itt az egésznek csak felső, érdekesebb részét mutatjuk be.

E pástorbot ezüstből készült aranyozva. Öntött, vert, áttört és vésett munka. A bot legalsó végét hat oldalú kettős csonga gula képezi, melynek alsó hegyét sarkánytű díszíti. Az egész vésett díszítésekkel van ékítve, mely részben csucsives izlésű növény-indákból és faágakból, — a lombzat között itt-ott mókuskat és madarakat látunk, — részben renaissance izlésű díszedényekkel-váltakozó lomb- és gyümölcs-füzerekből áll. A száron ormokkal díszes talapzaton csucsives torony áll, melynek egyik oldalán paizstartó angyalt látunk. A paizson szent-lászlói Thuz Osváth czimere (1490—1495) van bevésve. E torony fölött az áttört göthikus növény-indákkal ékített görbület emelkedik. A görbületben hatoldalú ormos talapzaton az angyal üdvözlötet látjuk, az arkangyal és Mária szabadon álló alakcskáival. Az egésznek magassága valamivel több két méternél.

A következő V-ik szekrényben találjuk a kiállításnak legremekebb kivitelű szoborművét, első királyunk Szent István életnagyságúnál nagyobb mellszobrát. Az egész vert ezüstből van, nagyrészen aranyozva s kövekkel díszítve. Sokszorosan nagyobb azonban reális értékénél művészi becsé. A nagy Bernini egyike legszebb alkotása e remekmű. Rendkívül szépen van modellirozva a szent király kifejezésteljes, hosszú szakállas arca, a mint fejét kissé hátrahajtvá, szemeit áhitattal emeli az égbe. A szobor talapzatán a megrendelő Bernini bíbornok, később VIII-ik Orbán pápa czimere s a készítés ideje, az 1635. évszám vannak bevésve. A nagybecsű mű szintén ereklyetartó herma és a zágrábi székesegyház tulajdona.

A III-ik terembe lépve, még e különben oly dúis kiállításnak is tulajdonképeni kincstárába lépünk. Itt vannak kiállítva az ékszerek, mentekötők, díszövek, kardkötők, gyűrűk s mindenféle női díszek, különösen pedig a násfák (nyakdíszek) és függők, s itt veszi kezdetét a díszbillikomok és kupák hosszú és fényes sorozata.

Az egész terem legfigyelemreméltóbb tárgya azonban a középső nagy ébenfa-szekrény, melyben nem kevesebb, mint hat darab korona és egy országalma van kiállítva. Legalul, szemközti van összeállítva Konstantinus Monomachos görög császárnak 1070-ből való, Nyitra-Iváncán talált s a nemzeti múzeum birtokában levő koronája, mely egyike a rekesz-zománczos leg-szebb példányainak, rajta magának Konstantinusnak, feleségének, Joának s nővérének, Theodorának arczképei vannak ábrázolva. Jobbról és balról III-ik Béla királynak és nejének, antiochiai Agnesnek temetkezési koronái, mellettük nyugszik a király rövid pallosa, egy jogar és sarkantyú, alul pedig a királyi ékszerai. Felettök két újabb, de szintén legalább is a XIV. vagy XV-ik század elejéről származó lilomos nyíl korona drágakövekkel és a birodalmi alma van kiállítva, — mindmegannyi a bécsi császári régiségtár és az ambrasi gyűjtemény tulajdona. Az egyiknek lelhelye (1755-ben) Székes-Fehérvár, a másik nyolczágu pedig, melyet rajzban mi is bemutatunk, a Margit-szigeten találtatott.

Mindannyi fölé emelkedik Bocskay történelmi nevezetességű koronája, arany, vert és vésett munka, felül zárt, cipő-alaku. Abróncsa kettős. Az alsót harminczhat félnyolczas karéj képezi, mindegyiknek hegyét gyöngy ékesíti; legalul összesen hetvennégy gyöngy van rajta. A második abróncsot felül nyolcz lilommal váltakozó nyolcz levelű csipkék. Minden lilom hegyén egy rubint, az elsőnek hegyén kereszt áll, közepén rubinttal, az ágak hónaljaiban s a két oldalsónak végén egy-egy gyöngy. Ormán egy-egy gyöngy. A lilomokon egy-egy smaragd, egy-egy rubint s két-két türkiz. A levelek hegyén szintén rubint áll. Az abróncson magán tizenhat rubint váltakozik tizenhat smaraggal. A korona felső része tizenhét-tizenhét gyöngy által képezett nyolcz gerincz által nyolcz mezőre oszlik, melynek mindegyikét nyolcz rubint, négy smaragd és két türkiz ékesítik. Felül nyolcz gyöngyormó félnyolczas karéjú koronát képez, melyben ismét nyolcz gyöngy s egy öreg smaragd állanak. Az egész korona, a felső koronát, a keresztet s a legalsó abróncsot kivéve, niellős granátalma-díszítéssel ékesített. A készítésnél az egész felület niellő-réteggel volt borítva s az alapot utólag vésték ki reá. A korona egykoru tokja alakokkal díszes ovidiai selyem s ezüst brokátal van beborítva. E koronára a bécsi békekötés következők pontja vonatkozik: «Pacificatio Viennensis in conclusioné, quod personam domini Bocskay eiusdem contemplationem concernit. Ultra habet vero dominus Bocskay coronam sibi a vazerio donatam in derogationem regis et regni Hungarie et coronae eiusdem antique se non accepisse aggerit 1606. sept. 16.» E koronát 1605-ben Akhmet nagyvezér, mint a szultán kiváló kegyének jelét, küldte Bocskaynak, mintegy jelezve ezzel, hogy az ország koronáját neki adja; azonban, mint tudjuk, Bocskay azt ily értelemben nem fogadta el. A mit e koronáról egyelőre tudnunk lehet, mindössze csak annyi, hogy az valószínűleg az 1526-ban Budán hagyott királyi kincsekkel együtt került Konstantinápolyba. Bocskay, Mátyás iránt való udvarias-ságból, a koronát 1606 végén Bécsbe küldte.

E korona tehát semmiesetre sem készülhetett II. Ulászló számára, mint azt a császári-királyi kincstár leírásában állítják, mert őt a szent koronával koronázták. Mátyás 1464-ig koronázatlan volt s ekkor II. Fridrikhtől váltotta ki 60,000 aranyon a szent koronát. I. Ulászlót pedig a rendek a Székes-Fehérvártól őrzött Szt. István ereklyével koronázták meg. Valószínű tehát, hogy az itt leirt korona csak házi koronál szolgál.

Mint már fentebb említettük, ugyane terem-ben vannak felállítva két szekrényben a XV. és XVI-ik századból származó fedeles és díszlergek. Fölöttébe becses ezek között a világhírű német művész, Jamnitzer Wenzelnak egy gyönyörű kis serlege, gróf Zichy Lívia tulajdona. Mellette mindjárt egy másik hatalmas fedeles

díszlerg áll, bámulatos szép vert művi ékiteményekkel, herceg Eszterházy kincstárából, minden valószínűség szerint szintén Jamnitzer-ől. A fedél tetéjén gyönyörűen modellirozott koronás női alak áll, jobbájjában rövid kardot, baljában röpököt sást tartva. Mellette a földön a hűség jelképe: egy vadászbul.

A koronákon s az épen leirt serlegen kívül e terem legkiválóbb nevezetességét a násfák és zománczos ékszerek teszik. A roppant becses anyagot látva, mely e nemben itt egybe van halmozva, figyelmünknek kiválóan a zománcz-technikára fel kell fordulnia, mely kiállításunkon képződésének és fejlődésének mondhatni egész történelmi multját elénkbe tárja.

A zománczos művészetének eredete és ősmultja a messze keletre nyulik vissza. Szülőföldje egyaránt lehet India, Kína vagy Egyiptom, de nyomaira akadunk már a görögöknel és a régi zsidóknál is. Európában azonban a régi korban legnagyobb tökélyre bizonyára a bizanci zománcz emelkedett. A mint azután a zománczos művészet Európa különböző országaiban elterjedt, a nemzeti izlés mindenütt bizonyos modort, nemzet-egyéni jelleget ölt magára, úgy hogy a technikai eljárás tekintetében is lassankint számos önálló zománczfaj keletkezik. Ama bizonyos nemzeti izlés már magában a színkében is felülköt, úgy hogy a szakértő messziről, már színéről megkülönbözteti egymástól a szederjeskék és haragos zöld, majd itt-ott rózsaszín magyar vagy erdélyi, a rikítóbb, tarkább színvegyületű bizanci és a fehéres limogés zománczot. Az összes zománczfajok között bennünket legjobban érdekel s leg-tanulságosabb reánk nézve a magyar és erdélyi zománcz. Ha a kiállítás folyamán eszközözendő tanulmányaink és egybevételünk alapján sikerül bebizonyítanunk azt, hogy Szent László királynak fentebb említettük hermája és Nagy Lajos aacheni ajándékai, illetőleg az azokon levő zománcz Magyarországön készült, ille-tőleg hazai ötösök műve: akkor a magyar zománcz fejlődése kétségtelen, bár a bizanci befolyás is megállapítható benne. A magyar zománcznak a fentebb említett színeken kívül ismérveül fogadtatott el a kiemelkedő, sodronnyal vagy filigránál körül-fogott zománczkép. A második terem középső nagy szekrényében fölállított egyházi szerek között különösen a kelyhekben van módunkban e modort tanulmányozni, oly dúis és szimpompás sorozatban, a minő egyszerre együtt aligha volt a világ.

A zománczos már kezdetből fogva mintegy bizonyos pótművészetnek tekinthető; eszményi czélja volt szimpompájával kellemesen hatni a szemre, nyihitani az arany és ezüst-lapok csillogását és a fémfoglatat s az ékkövek ragyogó színeit között való ellentétet kiegyenliteni, illetőleg az átmenetet mintegy közvetíteni. Legvégül pedig a hideg ércnek az élet, az élő természet igaz színeit adni meg, érvényesíteni a festői elemeket a kisebb szobrászati művészetben is.

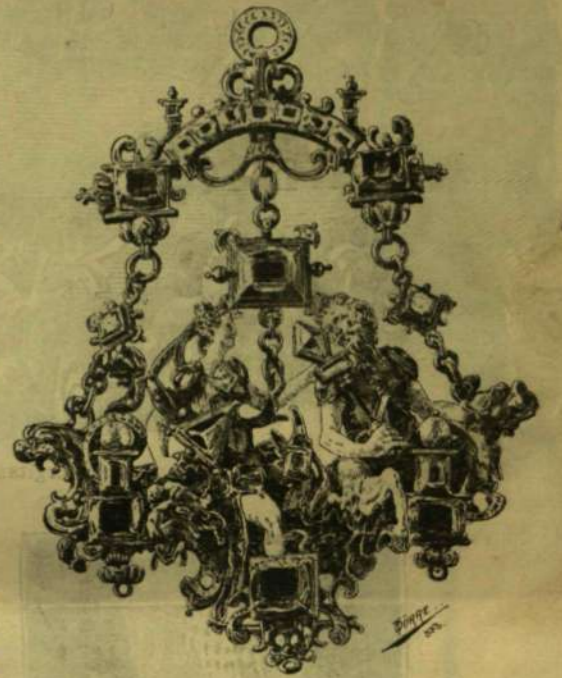
Ha fogalmat akarunk szerezni arról, hogy mindez említett feladatokat hogy oldotta meg a régi ötösmitűvészség és hogy egyesítette műveiben minde melemeket: ismét a násfákhoz kell visszatérnünk és itt is a herceg Eszterházy Miklós násfájához, mely egyike a legelső rangoknak. A táblakövekkel és rubintokkal borított s egészben zománczos mestermű Amfitritét ábrázolja Tritonnal. Kitiünösen sikerült rajzát im itt közöljük.

Jelen ismertetésünk egybeállításánál az Sz. T. és P. által kiadott «Utmutató az Országos Ötvösmitűvészség helyiségeiben» című füzetke nekünk is hasznos támogatással szolgálván, ajánljuk azt mindazok figyelmébe, kik a kiállításról általános s mindamelllett érdekes áttekin-tést kívánnak nyerni, míg a szakemberek érdeklődését a nagy katalógus fogja kielégíteni. E katalógusban megjelenendő rajzokból több érdekességet mutatunk be mai számunkban, nem mulasztván el, hogy a kiállítási titkárnak köszönetet szavazunk a szives készségért, a melylyel a még sajtó alatt levő nagy és fölötté díszes kiállítási katalógus megjelenése előtt, abból a jelen cikkünkhez mellékelt rajzok metszeteit közlés végett részünkre átengedni szives volt.

Lesz alkalmunk az érdekes kiállításnak még több remekét bemutatni s annak eredményeiről is szólni; egyelőre csak jelezük,

hogy e kiállítás sok százados kulturánknak fényes diadalünnepe, buzditó tanúsága régi iparunk fejlettségének fókának, múltörténetünk szép multjának s azért kell hogy örömmel fogadjuk annak létrejöttét.

SZENDREI JÁNOS.

Esterházy Miklós herceg násfája (nyakéke.)

ADALÉKOK AZ ALKOTMÁNY VISSZA-ÁLLÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

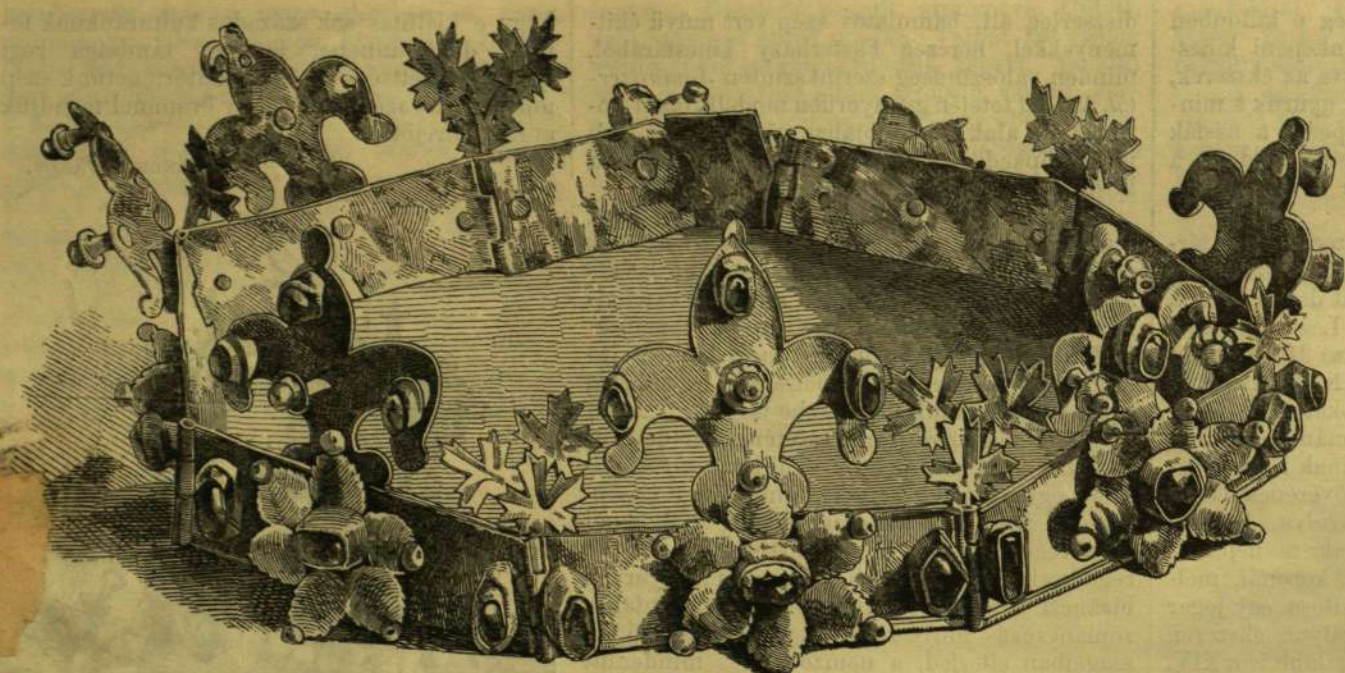
(Az 1859-iki budai tanácskozás és Szatowiczky primás, Csah Edúard és a megyefőnökök, Gróf Nemes. Az 1860-ik évi Szt. István ünnepe és a tünemények. Úrmányi József beszéde. A bécsi kormány és az esztergomi tanácskozások. Az október 20-iki diploma.)

Az osztrák államférfiak egymást érő európai kudarcra csökönnyösebbé tévő a centralizáció híveit Magyarország történelmi és tétéles jogaival szemben; más oldalról pedig élesztették a nemzet lelkeben rejtett mély elégedetlenséget és szilárdították a nyugodt visszazsabatást, mely minden alkalmat megragadott a legitimitás érdekeinek előnyére, loyaltitásának legvégső határáig. Bölcsesség, higgadtság, bátorság, a körülményeket mérlegelő erély jellemzik történelmünk e napjait és a férfiakat, kik ama gondviselelő szerepre vállalkoztak, hogy hazánkban a legitim királlyal a kibékülést létrehozzák.

Nem hiányoztak erre alkalmak, s ha a politikai élet küzdtere, a megyei és országgyűlési tervek még nem nyitlak is meg, nyujtottak egyéb magán, vagy épen egyházi ünnepélyek módját arra, hogy a nemzet gondolkodása, érzelmei, óhajai s legitim követelményei kifejezést nyerjenek.

Ez alkalmak több ízben kínálkoztak, különösen azon időkből, midőn az olaszországi hadjárat esélyei feltárták az «einheitliche Österreich» titkos sebeit, aléltágát, elszigeteltségét, s veséiben a demoralizáció dúló pusztításait. A minden történelmi jogot — mely a polyglott államnak egyedüli s mindenha leg-erősebb kapcsa volt — magából kizáró, laza talajra emelt épület erőtlenségét tovább föl nem ismerni lehetetlen vala. Támogatni kelle tehát a dülékeny falakat, javítani a réseket, talán a tatarozás meg elodázza a menthetlenül bekövetkezendő katasztrófát.

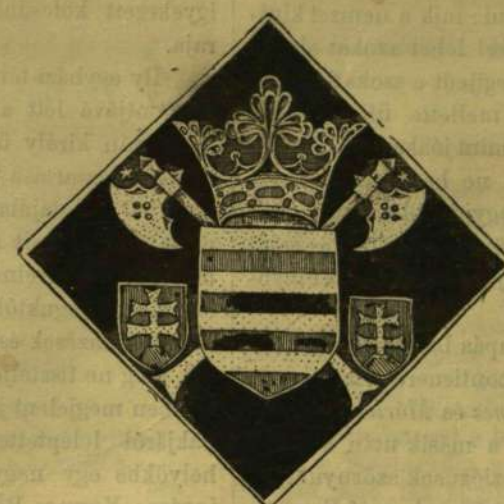
A barrikádokról Metternich örökébe lépett Bach, minisztersége büneit már Rómában siratta, s mint a lapok hirdették, egy második canossai bűnbánóként zárandókol metziláb az apostolok sirjához. Vele a centralizáció intéző szelleme távozott Bécsből, hol már azon gondolkodtak,

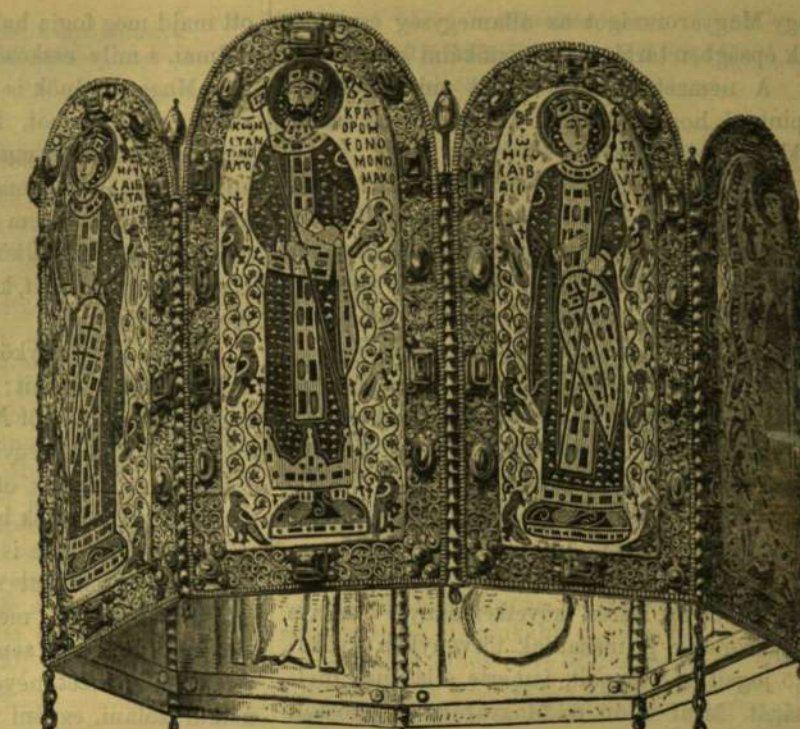
A Margitszigeten talált korona.

Bocskoronája.

Magyarország címere Szent László hercegéről.

Konstantinus Monomachus koronája
(Nyitra-ivánkai lelet.)

Lengyel címere. (Aachenből.)

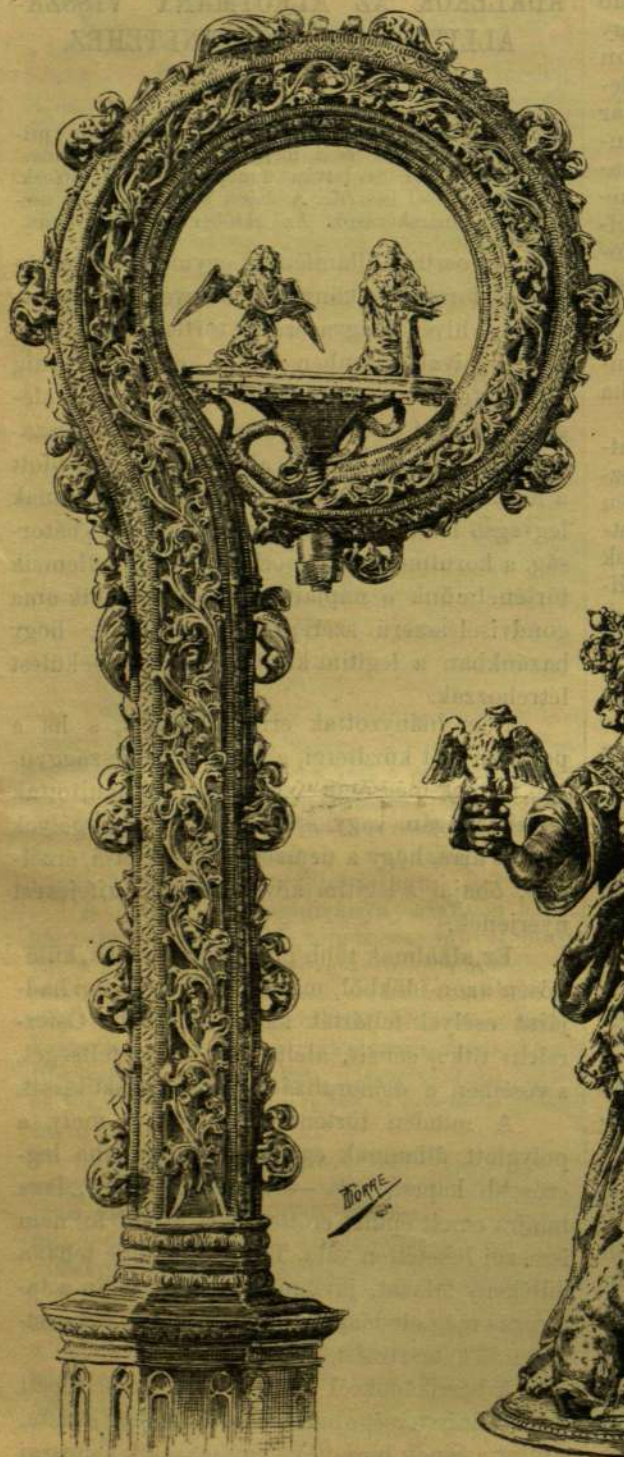
Hun vitéz. (Domborkép a nagyszentmiklósi aranykorsóról.)

Emese álma. (Domborkép a nagyszentmiklósi aranykorsóról.)

Magyarország és az Anjouk egyesített
címere. (Aachenből.)

A zágrábi székesegyház pásztorbotja.
(Mátyás király korából.)

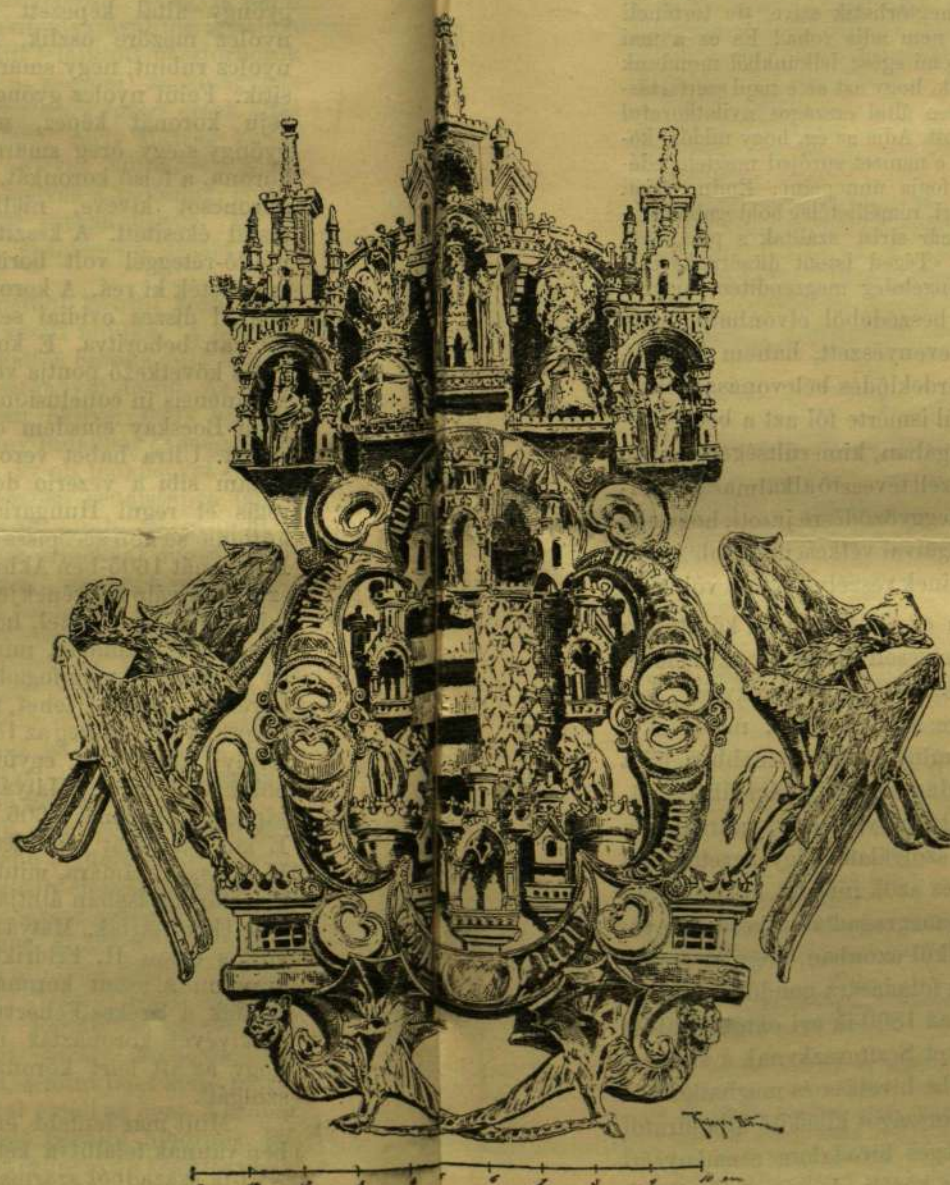
Női szobor az Eszterházy herceg
diszserlegéről.

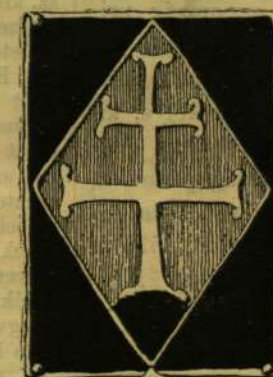
Nagy Lajos király címere.
(Aachenből.)

Nagy Lajos király címere.
(Aachenből.)

Az aachegyházi díszoglár.
(Nagy László király ajándéka.)

Az Arpád-házi királyok címere.
(Aachenből.)

Nagy Lajos király címere.
(Aachenből.)

A nagyszentmiklósi óskori aranykorsó.
(Állítólag Attila kincséből.)

hogy Magyarországot az államegység eszmé- nek épségben tartásával pacifikálni kell.

A nemzet üterére kellett mindenekelőtt tapintani, hogy tudhassák Bécsben, mily eszkö- zökkel érhetnek céljé?

Tanácskozmány hivatott tehát egybe 1859-ik évben Budára, hová valamennyi megyefőnökön kívül, első rendben az ország primása Sczitovszky bibornok is, mint kiről a mária-zelli országos bucsujárás, és az aranymise, valamint az eszter- gomi bazilika felszentelésének ünnepélei alkal- mával előfordult apró tüntetések után meg vol- tak győződve, hogy a nemzet jobbainak osztat- lan bizalmát bírja, meghívták, s ezenkívül még számosan az ország független elemei közül, s a tanácskozás napja nagy reménytelenséggel el- érkezett.

Sczitovszky bibornok jól tudta a kormány e lépésének mi leszen következménye, ismerte Magyarország primásainak törvényben gyöké- rező jogait és előjogait, ismerte állásának méltó- ságát. Mint üljön ő, Magyarország apostoli királyi székének főkanclerárja, kinek 1848 előtt a főrendek táblájánál, ez után pedig a főrendi- házban volt kiváló helye, Cseh Eduárd helytar- tozó aieknök előlülősége mellett a megye- főnökök sorába? Mint szóljon oly dolgokhoz itt, melyek jobb sugallata, lelkiismerete és haza- fias meggyőződése szerint az ország törvényei- vel ellentétben állanak, s mihez sem bizalma, sem törvényes megbízása nem volt? Loyálisá- nak legszélőbb határáig ment tehát, midőn maga ugyan nem vett részt a tanácskozásokban, de elküldé maga helyett Forgách Ágost gróf oldalkanonokját, ez alkalomra írásbeli meg- hatalmazást adván neki, szóval pedig e lakoni- kus utasítást: «beszéljen a mit akar».

Forgách gróf engedelmessékedett főpapjának, el is ment Budára. A megyefőnökök már meg- érkeztek az ország független elemeiből gróf Nemesen és Mórócz földbírtokoson — valamely tiszavideki város polgármesterén — kívül sen- kit sem találtak.

A tanácskozás napján mindenekelőtt tisz- telegni mentek az egybegyűltek az ország kor- mányzójához, mely testületi tiszteletgéstől azonban Forgách gróf elmaradt, a Comitatus Vorstandok officiózus elszörnnyüködésére csakis a nyomban megkezdett tanácsülésben jelenvén meg.

Az elnök hosszú szofisztikával és alpáthosz- szal bélelt megnyitó beszédében, hihetőleg uta- sítást szent, nem azt tűzte ki a megbeszélés fel- adatátul, mik a nemzet törvényes ohajai, — hanem mint vélekednek a meghívottak, hogy Magyar- ország rendeztesék, salvo tamen einheitliches Österreich.

Az officiózusok kaptak a koncezon, hogy loyálisabbnál loyálisabbak lehetnének, különö- sen szem előtt tartva időnként tenni szokott jelentések hangját és tartalmát, melyek per- sze mindenkor távol állottak avatatlannal vol- tunknál fogva az igazságtól és valóságtól.

E monda csinált államférfiakból óra- számra özönlött a szó, de az elnök beláthatta, hogy sok beszédnek sok az alja, mert a függet- lenek néhányhoz fordult, kik merev szemlé- lőkként, automatszerű hallgatásukkal tündök- löttek, szólásra, véleményadásra híván fel őket, különösen az ország primásának megbizottját, Forgách grófot nógatván.

Ennek sem kellett több. Az üres szalma- cséplésnek véget vetendő, röviden, de érhetőleg kijelentette, hogy itt sem ő, sem megbízója nem tekintheti magát ily országosan fontos ügyben törvényesen hivatottnak tanácsok adására, in- dítványokra; ha azonban csakugyan szándéká- ban van a bécsi kormánynak az ország törvényes rendezése, úgy hívjon össze ő felsége ország- gyűlést, ez az egyedüli törvényes közeg erre,

ott majd meg fogja hallani: mik a nemzet kívá- nalmai, s mily eszközökkel lehet azokat elérni.

Maga az elnök is megjédt e szokatlan sza- vakra, s Forgáchot, ki mellette ült, beszéde közben több ijedséggel, mint jóakarattal rimán- kodva kérte: «az istenért ne beszéljen;» «nem ide való ez,» «kérem hagyja abba» stb., de a nemes gróf ismerve küldője intenzióit, és saját hazafiai kötelességét, kifejezést adott soká elnyo- mott érzelmeinek.

Mint a mennyköcsapás bódítá el e beszéd a Vorstandok sorait; «conticuere omnes» és lóg vala orruk. Gróf Nemes és Mórócz azonban vérszemet kaptak, egyik a másik után kelt fel, kifejezést adván az officiózusok szörnnyüközé- sére annak, hogy ők is osztoznak gróf Forgách véleményében, nem is levén szerintök e tanács- kozásnak egyébként sem tárgya, sem célja, annyival kevésbbé, mert nem tarthatják magu- kat jogosultaknak sem polgártársaik, még ke- vésbbé a nemzet nevében törvényes megbízás nélkül szólni, egyéni nézeteiknek pedig csak a Forgách gróf formulázta kívánalmakban adhat- nak kifejezést. Ezzel elhagyván helyeiket és a termet, a tanácskozásokhoz bizonyos helyről esat- lolt remények is dugába dőltek.

Midőn gróf Forgách, Budáról visszatérve, jelentését a primásnak előterjesztette, a derék öreg urnak arcáról a megalégedés mosolya sugárzott, s re tanquam bene gesta mondá: «jól van biz ez, uram öcsém!»

A mind több öntudatra jutott országban minden alkalommal előforduló, magáig a ruhá- zatig terjedő tüntetések, a kormányörök hatá- rozatlan kapkodásai, kísérletezései csak öreg- bíték a reményeket, növelték az elégedetlensé- get, s a hol csak rést talált a közzszellem, visz- szatartóztatatlanul nyilatkozott.

Ez időben Esztergom és az ország pri- másának udvara a politikai remények és tevékenység központja volt, kiválóképpen azá- lón pedig Sczitovszky bibornok személye, ki- ben a nemzet nem csupán a katolikus egy- ház főpapját, hanem Magyarország primását, történelmi jogainak egész teljével látta, és látni akarta, mint a kit I. Ferdinánd 1536-ik évi dekretumában, (eltekintve attól, hogy az arany bullának létezése Magyarországon, különösen az akkori primás befolyásának kö- szönhető, hogy az 1242-ik évi szerencsétlen sa- jói ütközet az ország primását a király olda- lán találta, hogy Vitéz, Bakócz az ország po- litikai fejleményeinek jogukból folyólag a nem- zet és király közt foglaltak helyet, hogy végre Zalka László primás is e tevékenységének ál- doztaképpen esett el a királyljal egy órában az örökké emlékezetes mohácsi napon) «Summus et secretarius Cancellarius Regius» és «perso- nalis Majestatis Regie presentis» címeivel és jogaival ruházott fel.

Megértette Sczitovszky érsek állásának tör- ténelmi fontosságát, törvényes jogait, és élt is azokkal alkalom adtán; ennek hiányában pedig, valamint a nemzet törvényeit, úgy ő is jogait panaszosan siratta, mint tevét ezt akkor, midőn IX. Pius pápához, 1853-ik év jul. 7-ikéről, tehát a Bach-korszak legvirágzóbb idejéről, így pa- naszkodott: «A legújabb megrázkódtatások, va- lamint mindenütt, ugy ez országban is oly változásokat idéztek elő, hogy új látjuk, mi- szerint a régi évszázadokon át megszentített intézményekből alig marad fenn valami.»

Ily gondolkozással és tettekkészséggel könnyen érhető, miért volt Sczitovszky sze- mélye osztály- és valláskülönbőség nélkül ked- ves Magyarországon; de nemcsak személye, magas hivatali állása voltak a napirendre került tüntetések, ovációk célpontjai, hanem egyházi ténykedéseinek is nemzeties irányu szin- t

igyekezett kölesönözni a népnek nagyja, ap- raja.

Ily egyházi ténykedésből kiinduló tüntetés központjává lett az agg főpap az 1860-ik év Sz. István király ünnepén Budán, hol a kör- menet megtartása után, midőn fogatán a tem- plomból palotájába hajtatott, a nép szeretete útját állta, lovait akarván kifogni, ezzel azon- ban sürgős kérésére felhagytak, de azt nem engedték maguktól elvitatni, hogy szüni nem akaró éljenések és ovációk mellett kíséretük- kel meg ne tiszteljük. Az ez alkalommal teljes díszben megjelent jogász-ifjúság a primásait hín- tő bakjáról léleptette a herceg huszárját és helyökre egy nagy nemzeti zászlóval három jogász: Kormos Béla, Niederman Pál és Kulif- fay Ede léptek. A palotába érve, az ország min- den részéből megjelent díszküldöttség élén Űrményi József fogadta őt következő lelkes beszéddel:

«Van szerencsém az ország különféle egyesüle- teinek azon képviselőit, kik e végből engem magán uton megkerestek, Eminenciádnak tiszteletteljes bemutatni. A haza mai nagy ünnepeiben kívántunk részt venni, midőn annak minden részeiből ez alkalommal a szokottnál nagyobb számmal idő gyülekez- tünk. E szokottnál nagyobb részvétel nem lehet fel- tűnő Eminenciádnak, mint a ki ker. kath. főpap léte- re csak természetesen fogja találni, ha a szen- vedő imádkozik és szenvedéseiben vigaszt, erőt, lel- kesedést az imában keres. E természetes lelki szük- ségnek sietett Eminenciád eleget tenni már akkor, midőn néhány évvel ezelőtt e hon záradokjait Mária- Zellnek apánk által jól ismert tájára vezette. E szük- ségnek tett eleget ma is, midőn első apost. királyunk sz. ereklyéje előtt térdre borulva, Istenhez emelé imá- ját e nemzetért, melyet ő szent jobbjával a kereszténység kertjébe átültetett s az által az emberiségnek, a polgárosodásnak, a történetnek Isten dicsőségére, s a keresztény népek boldogságára megtartott. A visz- hang, melyet Eminenciád imája a hon összes lako- sainak kebelében keltett, igen világosan szóló tanu- sága a nemzet azon rendíthetlen elköteleésének, hogy történelmi hivatásához, melyet neki Isten sugallatából sz. király adott, ő pedig nyolcz századon át jó- és balszerencse közt töle telhetőleg, még önelvéréssel is betölteni iparkodott, azontul is szentül ragaszkodik. Kúdelmeiben megtörhetik szíve, de történelmi létét önszántából fel nem adja soha! És ez a mai napnak jelentősége, s mi egész lelkiünkön mondunk hátat Eminenciádnak, hogy azt az e napi szertartás- nak személyes vezetése által országos nyilatkozattal szentesíteni méltóztatott. Adja az ég, hogy midőn körülbelül 20 év múlva e nemzet európai megalapodá- sának ezredik évét fogja ünnepelni: Eminenciád legyen az, ki az akkori, ismerhethetleg boldogabb nem- zedék, valamint a már sirba szálltak s poraikban nyugvók nevében a «Téged Isten dicsősrünk»-et a haza bérczeit örömmengethög megzendíteni fogja!»

Űrményi eme beszédéből elvonható, hogy e tüntetés nem hevenysézt, hanem tervsze- rűen, az országos érdeklődés belevonása mellett rendeztetett. Ilyenül ismerté föl azt a bécsi kor- mány, mely aléltóságában, kimerültségében apró rendszabályainak céllátévesztő alkalmazása mel- lett, végre is azon meggyőződésre jutott, hogy egy ország törvényes jogaival vétkesen tovább is ját- szani, saját érdekeinek veszélyeztetése volna.

Esztergomban ez alatt egymást követték a tanácskozások. Helyesen észlelték a nemzet nagyjai, mikép itt az idő, mely eszelekre, kö- telmek teljesítésére szólítja őket; másrészt a bécsi kormány is mind himezetlenebben adta jelét annak, hogy Magyarország pacifikációjá- nak szükségességét mélyen érzi, minél fogva érdekzőösségének szolgálatába igyekezett vonni e tanácskozásokat és azok intézőit, kik az ország primásával élükön megragadták a kezdeménye- zés alkalmát, a nélkül azonban, hogy az ország törvényes jogainak földadására gondoltak volna.

Az eredmény az 1860-ik évi október 20-iki diploma lett, melyet Sczitovszkyknak a kihirde- tés megelőző Bécsbe hivatása és meghallgatása után, mint Magyarországot kibékítő államiratót tekintének az egységes birodalom eszményéért rajongó centralista körök, de a melyt nálunk a törvényes állapotokat átbidaló átmeneti intéz- kedésnél többre alig becsültek.

RÉNYI REZSÓ.

KÖLTŐI TERMÉKEK A FÖLD TULSÓ OLDALARÓL.

A maorik költésze. Közi MILESZ BÉLA.

Látlak távolról fölemelkedni, A hires Heki feje fölött; Bár megsemmisítettél s örökre elnémítottál: Neved s emléked élni fog szívünkben.

X. Monda Ronáról.

Egy tiszta holdas estén vizért küldték Ronát szülői a folyóhoz; kezében kosarat vitt, melyben tókhajból készített vizes edény volt. A mint ment a folyóhoz, a hold hirtelen egy felleg mögé bujt s minthogy sötét lett, a leány az utszéli bokorra lépett. Ez boszan- totta őt s haragjában szída a holdat, mond- ván: «Te gonosz hold, miért nem jössz ki és világitasz nekem?» Ronának ez a maga- viselése nem tettset a holdnak, ugy hogy lejött a földre s megragadta a leányt. Rona a folyó partján álló fák egyikébe kapaszkodott, de a hold a fát gyökerestől kiépte s felvitte Ronát a kosárral és fával együtt az égbe. Rona barátói nem tudták már mire vélni késedelmezését, azért is keresésére indultak s nevé kiabálták: «Rona, hol vagy?» — «Itt vagyok», — felelt az, fent lebege a holddal, — s ma is ragyog a déli égbolt csillagai közt.

XI. Az ég elválása a földtől.

Hitregeli kép.

Rangi és Pápa, vagyis: az ég és föld kez- detben szorosán egymás mellett voltak s a te- remtmények a sötétség honában bolyongtak. Ezek hát elkezdtek tanácskozni a felett, miként kellene világosságot létrehozni, hogy lassan s a széles föld urává legyenek. A teremtmé- nyek legvadabbika, Tumatauenga, egyenesen meg akarja ölni az őszüléket, t. i. az eget és a földet. Tanemahuta, az erdők atyja, ellen- javasolja, hogy csak el kell választani őket. «Rangi (az ég) — ugymond — lehet reánk néve idegen; de Pápa (a föld), mint tápláló anyánk, maradjon velünk.» A testvérek ebbe az ajánlatba mindnyájan beleegyeztek, csu- pán Savhiri-matea, a szelek és viharok istene, nem akarta, hogy az őszülék elválástva legyenek. A határozat azonban megmaradt s annak kivételé Rongo-matana, a mezei ter- mek istene kísérle meg először, de nem sike- rült az atyát az anyától elválasztania; utána Taugora, a halak és madarak atyja és istene, tett kísérletet; majd Haumiatikiti, a vadnövé- nyek istene s végre Tumatuanga, a vadembe- rek istene és atyja; de a vállalat ezeknek sem sikerült. Most Tanemahuta, az erdők atyja, állott elő; ez fejét az atyának támasztotta, lábát az anyának vetette s a szülők minden nyögése és panaszkodása ellenére is végrehajtotta a munkát, elválasztva az eget a földtől. Lassan- lassan mindegyre távolabb vitte őket egymás- tól, míg végre örökre elválasztotta.

Lön tehát világosság s a világosságban élet és mozgás kelt, de ebben a mozgásban végtelen czivakodás tört ki az isteni szülötök közt. Tavhiri-matea, a szelek és viharok istene, nem akarta atyját elhagyni s fölment azzal a magasba. Haragiában iszonyu villámlással és mennydörgéssel tört ki Tanemahuta erdői fe- lett, szétszaggatta a fákat, megrakbácolta a felbőszült Taugorát, a tenger istenét, felger- jedt haragjával kiverve annak halait s egyéb állatait a szárazföld vizeibe. A tenger visz- szakivánta a szökevényeket s mindjárt kitört a harez a tenger és szárazföld közt. Az erdő istene az embereknek sájkát adott, hogy a tengert és lakóit gyötörjék, ha lehet megse- misítsék. A tenger felforgatta a csolnakokat, megrongálta a partokat, elpusztította a közelé- ben levő fákat, falvakat, hullámaiba ragadva mindent, mit csak érhetet.

De a szülők kölesönös szeretetét az elvá- lasztás nem oltotta ki, megmarad az örökre. Az atya két szemével még mindig jószágosan néz le az anyára. Az anya keblének szelid, me- leg sohajai fölemelkednek hozzá az erdei ma- gaslatokról, a mely völgyekből, a pusztákról és a tengerekből; ez aztán ködnek nevezik. Az ég pedig, midőn a hosszú éjszakákon elkesereg kedves társa elvesztése miatt fájdalmában, ezer meg ezer könyveppet hullat a föld keblére, — ezt az emberek harmatnak nevezik.

IX. Gyászdal Huhu főnök halálára.

Látjátok a villám szikráját? — Ugy tetszik, Mintha kétté szakasztaná Tuvihars merdek he- gyeit.

Kezéből kiesett a fegyver s lelked eltűnt Rankava magaslatai mögött! A nap elkomorult és elfut, Az ozeán árjai sírnak, A dél hegyei elolvadnak: Mert a főnök lelke Rona (egy csillag) lakába repült. Nyilatok meg ég kapni! Menj az első égbe, menj a másodikba. S ha a lelkek országán átrepülsz, S azok kérlik: mit akarsz? Mondd: A világ elvesztette szárnyait egy vitéznek, Csatlánk vezérének halála által. A Tutahi s kelet csillagai Búsán tekintnek le az égről. A föld inog futásában: Mert a törzs erős támasza mélyen a földben pihen. Ah, barátom, Hokianga harnata Fogja testedet áthatni. A folyók vizei ki fognak száradni S az ország pusztá lesz.

*) A halott értékét az alkonycsillag alatt, mely a monda szerint a másvilágon ismét feltűnik s megér- kezett az elhalt barátai nagy örömmel üdvözik. *) Művész a tátováds mesterségében. *) Két első rangú csillag. *) Képes kifejezése a főnök halálának. *) Szent hegy, melynek őre Heuhen volt. *) Csolnak, melyen a monda szerint a maorik Uj- Zealandba vándoroltak.

A GYŐZTES BERTÓK.

— Elbeszélés. — Irta SIENKIEWICZ HENRIK. Lengyelből fordította: CSOPRY LÁSZLÓ. (Folytatás.)

Második rész. Bertók otthon.

II.

A háboru annyira megviselte Bertókot, hogy több napig képtelen volt minden munkára. Ez pedig nagy csapás volt a gazdaságra, a mely ugyancsak rászorult a férfi munkásra. Magdolna asszony aztán egy segített magán, a hogy lehetett. Dolgozott napestig; szomszédei szintén segítettek neki imitt-amott, de minde- nem állította lábra a gazdaságot, a mely lassan- kint és fokozatosan pusztult. Kölcsont kellett felvenni Just német kolonistától, a ki annak idejében pár hold rossz minőségű földet vásá- rolt Poggenbinban s itt telepedett meg, most pedig annyira felvitte az isten a dolgát, hogy ő az első gazda a faluban, tőkepénzes ember, es nagy uzorás. Leginkább ő rendezte Járzinszki földesurat, a kinek neve ott ragyogott «az arany könyvben», és a ki épen e miatt kénytelen volt nagyon lábton élni és bőven költeni. Azon- kívül szokott hitelezni pöröknek is. Magdolna asszony félfő óta tartozott már néhány tallérllar Justnak, a melyeket részint a gazdaságba fekte- teti, részint pedig a dícsőségeseen csatározó Ber- tóknak küldött volt. Mindezt könnyű volna kiheverni; ád az isten bő termést, kikerül be- léle az adósság is, és marad is, csak az ember illően munkálja meg a földet. De épen az volt a szerencsétlenség, hogy Bertók nem bírt dolgozni. Magdolna asszony azonban kőtte hitt a komá- nak, és tanácsért fordult a tisztelendő urhoz, hogy térítse észre az atyafit; de hát Bertók épen- séggel nem bírt dolgozni. Ha valamibe beleka- pott, akadozott a lélekzete, ha pedig lehajolt, erős szurást érzett a keresztcsontban. Tehát egész napokat elült a háza előtt, száájában a porcellán pipával, melyen ott diszelgett Bis- marek, fehér egyenruhában, fején kúrázir csá- kóval, és bámult a nagyvilágra oly emberekhez illően, a kikre ráfer a pihenés. Mindamellet el- gondolkozott a háboruról, elmélázott a győzel- mekről, Magda asszonyról is, egy kicsikét a világ dolgairól, meg hát a semmiről is.

A mint egyszer ilyen hangulatban üldögél, a Feri fiu síró hangja üti meg füleit a távolból. Feri fiu az iskolából jött és ordított toroka szakadtából. Bertók a pipát is kivette a száájából. — Hej Feri, mi lelt? — Igen hát! mi lelt?... ismétlé Feri sí- ránozza. — Hát mit bögsz? — Igen hát, miért is ne bögnék, mikor po- fon vertek... — Ki ütött pofon? — Ki más, ha nem Böge ur! Böge uram a néptanítás nemes mestersé- gét gyakorlá Poggenbinban. — És mi jogon ütött pofon? — Nyilván valami jogon, mert képen te- remtett.

Magdolna asszony, a ki ott kapált a kert- ben, keresztül mászott a sövényen, és kapát tartva kezében közeledett a gyermekhez. — Mit tétél? — kérdi őt. — Mit tettem volna. Hát Böge ur elkeresz- télt lengyel disznónak, aztán pofon vert és azt mondta, mivel hogy legyőzték a francziákat, hát most lábbal fognak bennünket tiporni, mert ők az erősebbek. És én neki semmit se vétettem, és midőn azt kérdezte tőlem, hogy ki a legna- gyobb ur a világon és én azt feleltem, hogy a római szent atya, aztán a hogy pofon ütött és én elkezdtem kiabálni, hát ő elnevezett lengyel disznónak és azt mondta, mivel hogy legyőzték a francziákat, hát... —

Itt Feri többször ismételni kezdte: «és ő mondta és én mondtam», míg végre Magdolna asszony eltakarta kezével a fiu arcát és férje- hez fordulva, kiabálni kezdett: — Hallod ezt! hallod-e!... Eredj, verd le a francziákat, hadd üsse aztán a német gyerme- künket mint a kutyát és szidalmazza!... eredj, harcolj!... hadd üsse agyon fiadat a sváb, itt a jutalom... nesze!

Itt aztán Magdolna asszonyt is elboríták a könyek és Ferivel versengve sirt, míg Bertók

kimereszté szemeit, nyitva feledé ajkait és elgondolkozott — oly nagyon elgondolkozott, hogy egy szót se birt kiejteni a száján, és mindenképpől nem bírta felérni észszel, hogy mi történt. Micsoda? Hát az ő győzedelmei?... Kis várta még csöndesen meláztott, egyszer csak megcsillant valami a szemében, és arczába szökölt a vér. Hirtelen felugrott és összeszorított fogait át sziszegte:

— Majd számolok vele!
S azzal elrohant. Nem is kellett messzire mennie, az iskola mindjárt ott volt a templom mellett. Böge uram a tornász előtt állt, malacoktól környezve és hányta nekik a kenyérhejt. Tagbaszakadt férfi volt, körülbelül ötven éves, erős ember, akár a tölgy; nem volt kövér, csak arca volt nagyon elhíva, szürke, erélyt és merészséget sugárzó szemek emelkedtek ki belőle. Bertók egészen hozzá lépett.

— Mért ütöd te német a fiamat? was? — kérdi.

Böge uram meghátrált néhány lépésnyire, végig mérte szemével minden félelem nélkül és hidegvérrel felel:

— Ki veled, lengyel «söp-redék»!

— Mért ütöd a fiut? — ismétlé Bertók.

— Ütlek én téged is lengyel «kamasz». Megmutatjuk mi nektek, ki itt az ur. Pusztulj! Eredj panaszra a bíróhoz... Ki veled!

Bertók megragadta a tanító karját s rekedt hangon kiáltá:

— Tudod-e, hogy ki vagyok én? Tudod-e, ki verte le a francziákat? Tudod-e, ki beszélt Steinmetz-czel? Mért ütöd hát a fiamat, német rongy?

Böge uram szürke szeméi kimeredtek e szavakra, akár a Bertókéi; Böge uram erős ember volt, tehát egy legyintéssel akart megsabadulni az alkalmatlankodótól.

Ez a legyintés egy erős csapásban adta ki a mérgét a gravelottei és szedáni győző képén. Ekkor hősünk elveszté önuralmát. Böge feje roppant gyorsasággal lódult két oldalra.... Bertókban újra fölébredt a turkszok és zuávok rettenetes öldöklője. Hiába sietett a tanító fia, egy husz éves és Bögénél erősebb legény, apja segélyére. Rövid, adáz tusa fejlődött ki, melyben a fiu hanyatt vágódott a földön, az apa pedig csak azt érezte, hogy repül. Bertók előre nyujtott karral vitte az öreget, maga se tudva, merre. Szerencsétlenségre moslékos dézsza állt a ház alatt, a melybe Bögené szokta összegyűjteni a moslékot sertéséi számára... Egy loreszanás hallszik és Böge uramnak csak a feje meg kapálózó lábai állnak ki a dézsából. Bögéné kirohan a házból: — Segítség, segítség! kiáltja.

A tanítóné asszony kifordítá a dézsát tartalmaztastul, és Böge uram előkerült belőle jól megfürödve.

A szomszédházakból elősiettek a gyarmatosok szomszédjok segítségére.

Több szál német esett neki Bertóknak és ütötték, hol bottal, hol ököllel. Erős tusa kellett, a melyben nehéz lett volna megkülönböztetni Bertókot ellenségeitől, mert az emberi testek egy göröcsösen mozgó tömeget képeztek.

Végre is kitört a tömegeből a mi Bertóknak s vadul rohant a sövénynek.

A németek utána... de ugyanakkor török a kerítés és hatalmas karó reng Bertók vasmarkában.

A németek futásnak erednek... Bertók a sarkukban. Szerencse, hogy utól nem ért egyet se. E közben fölészemel... és hátrálni kezd haza felé. Hej, ha most francziákkal áll-

hatna szemközti! Ezt a védelmet megörökíténé Klió.

Ugy történt, hogy a támadók, közel husz ember, összeszedelőzve ismét Bertóknak rontottak. Hősünk lassan hátrált, mint a vadkan, ha ebsapat üldözi. Koronként visszafordult és megállt... megálltak az üldözők is. A karó tiszteletra inté őket.

Azonban egyre nyugtalanítók, kövekkel dobálták s egy kö csakugyan homlokon találta Bertókot. A vér elborította szemét. Érezte, hogy ereje fogytán van. Megrázkodott egyszerű kétszer, a karó kiesett kezéből — és lerogyott. — Hurrá! — kiáltják a gyarmatosok.

De még hozzá se érhetek, már is talpra állt. Ez megzavarta a támadókat. A sebzett vadkan még felelmesebb lehet. Aztán meg közel voltak a házak is, és már lehetett látni, mint szalad több legény a csatatérre. A gyarmatosok visszafordultak.

— Mi történt? — kérdik az ujonan érkezők.
— Megtárogattam a németet, — feleli Bertók s elajul.

(Folyt. köv.)

szent László király ezüst mellszobra. A győri székesegyház kincseiből.

EGYVELEG.

* A negyedik milliót is túlhaladta már London lakossága, mely jelenleg 4.019.000 lelket tesz. Utána következnek Európában: Páris 2.239.000 s Berlin 1.192.000 lakossal. A többi nagy városnak még nincs egy millió lakosa s így a magyar főváros, mely a félélmillióhoz rohamosan közeledik, jelentékeny helyet foglal el azok sorában.

* A gyertyavilág erejéről egy természetbúvár a következő számításokat tette: A lángtól egy méternyi távolságra még képes volt egy kilencz hüvelyknyire tartott könyvbent olvasni. A gyertya világa tehát egy méter átmérőjű gömböt eléggé megvilágít. A könyvbent egy négyszögűhüvelyknyire mintegy 400 betű jut s így az említett gömbben körülbelül 6 millió 514.400 betű férne el. A betű által visszavetett világosság is hat bizonyos távolságra. Hány szem volna képes tehát egy gyertya lángjánál olvasni? A számítás nem nehéz. Föltéve, hogy a szem átmérője egy hüvelyk nyolczadrésze, a 9 hüvelyk sugarú félgömbbe 41.465 szem férne el. A betűk által visszavetett világosság ennyi szemnek látszanék. A 20.732 pár szemet most az említett botlisszámmal szorozva, kijő, hogy a betűkre esett fény az egyetlen gyertyalángból 135.056.540.800 szempárnak volna elegendő, azaz közel 140 milliárd embernek, holott földünkön

csak másfél milliárd lakik. A feltevés természetesen csak akkor volna helyes, ha a szem szivárványok önmagukban is látnának s azokat sorba lehetne a gyertyafény körül állítani.

* A hallás határa. Panchon fizikus egy Cagniard-Latour által szerkesztett s gőzzel mozgásba hozott «Sirene» segítségével gondos vizsgálat után megállapította, hogy a legmagasabb, még észrevehető hangoknak egy másodperc alatt 72.000 rezgése van.

* A tökéletes tiszta levegő újabb vizsgálatai szerint csak haterzer lábnyira a tengerszínétől kezdődik. Az alantabb fekvő helyeken, némely hegyi tavak környékén, még meglehetősen tiszta ugyan a levegő, de már is találhatók benne baktériák. A városok levegője természetesen romlottabb. Páris levegőjében 7000-szer több baktéria van, mint egy svájci völgy ugyanolyan mennyiségű levegőjében.

* Az írókó soha sem szerepeltek annyira Franciaországban, mint a múlt évben. A «Gazette des Femmes» nem kevesebb mint kétszázöt művet sorol föl, legtöbbször szerepirodalmi tartalmúakat, melyek nőktől jelentek meg.

* A villamosság gyakorlati alkalmazásának előmozdítása végett Franciaországban egy nagy, 80.000 franknyi nemzetközi díjat tűztek ki. A pályázat határideje 1887 december hava. A pályázó találmánynak olyannak kell lenni, melynek segítségével a villamosságot fűtésre, világításra, vegyi műre, mechanikus erőre vagy más gyakorlati célra lehet használni.

* A khinaiak kedvenc eledelei. A legáltalánosabb étel Khinában is, mint Kelet-Ázsia legnagyobb részében, a rizs. Rendesen egyszerűen fűszer nélkül megpirítják s mint a kenyeret eszik. Néhány gra mulva azonban az ily rizs már nagyon kemény és izetlen. Szeretik a záptojást is s ezért a friss tojást rögtön homokba, mészbe, theaporbba vagy szappanba dugják; a tojás sárgája bizonyos idő mulva megfeketedik s minél sötétebb lesz, annál keresettebb. Ünnepi alkalmakkal egyetlen asztalon sem hiányozhatik a feeskéfések, vagy tyuklevessel zsírosan, vagy bőjthben mandoltelej készítve; főzése igen nehéz, ize a mi galuskáinkra emlékeztet. A hagyomány mindentűl alkalmazkodik s ezt az európaiakat is hamar megszokják, míg a szárított és füstölt hal izét már csak khinai ember találja jónak. A szórt s füstölt patkányhúst is dícsérik a khinaiak s európai emberek, kik ez ételt megkóstolni merték, komolyan állítják, hogy a mi sonkáinkhoz hasonló, sőt talán jobb ize is van.

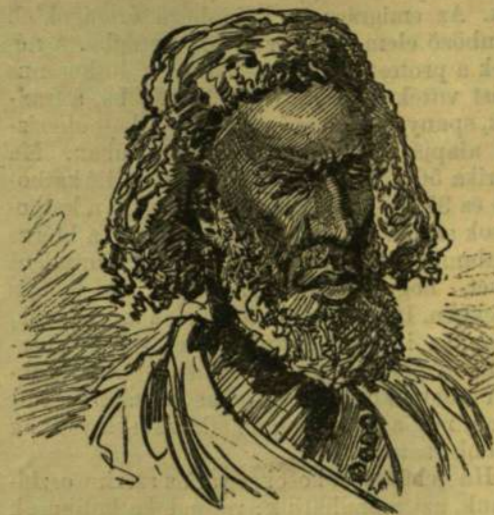
* A spongya-halászat a Földközi-tenger partjain az utóbbi években jelentékenyen emelkedett. Görögországban jelenleg 723 hajó szolgál e célra s mindeniken legalább 5-7 ember van. Hydra, Egine, Cernedi, Hermioni és Trikeri kikötővárosok lakossága főképp spongya-halászatból él, mely áprilisben kezdődik s augusztusban végződik. A nagyobb hajók Tripolisz és Tunisz partjait is elmennek, a többiek a görögországi és kréti vizekben halásznak. Az eredményt évenként harmadfél millióra becsülik. A jobb minőségű spongyát buvárok hozzák föl.

* A legjobb pasa. Ozman pasa néhány év előtt, közvetlenül az okkupáció előtt, Hercegovinában járván, éjjelre egy kereszény faluba tért. A falu előljárója, egy 80 éves agastyán, hódolva fogadta a hatalmas tábornokot. Beszéd közben Ozman pasa kérdi az öreget, hogy hány pasára emlékszik az országban. «Annyira, — volt a válasz, — a hány esztendő vagyok». «És ki volt ezek között a legjobb?» kérli ismét Ozman. «Adjon neked az Ursten hosszú életet, — mondá az agg, — egyszer egy pasát küldtek nekünk Konstantinápolyból. A szegény utközben meghalt. Ez volt a legjobb valamennyi közt.» Ozman pasa — így beszél — mosolygott és egy aranyat nyomott az öreg markába — őszinteségéért.

* Régi narancsfák. A versaillesi parkban körülbelül 1500 narancs- és citromfai van. A legszebb és legrégebbi ültetvények ezek a világon. Egy «Bourbon» nevű narancsfa több mint 400 éves és akkora mint egy nagy fűzfa. A «Nagy Lajos» fát még 1422-ben ültették, tehát több mint 400 éves. A narancsfák most vannak virágzásban.

Mahmud Bej Ali.

Abdul Kader.

Hekál Ozmán.

SZUDÁNI TÖRZSFŐNÖKÖK.

A SZUDÁNI HARCZTÉRRŐL.

A szudáni hadjáratot új fordulat tette ismét érdekessé. Míg az ország bensejéből csaknem teljesen hiányzanak a hírek s csak Gordon pasa utazásáról kapunk némi értesüléseket: a keleti részeken a fölkelés erősebbé lett. Sinkat erődöt a fölkelők már elfoglalták s az egyiptomi helyőrséget lekonzolták. Tokar folyást ostrom alatt van s Baker fekete hadseregét, habár ez volt nagyobb számmal, a fölkelők febr. 4-én Trinkat mellett, honnan Tokar fölmentésére akartak menni, tönkre tették. Mindenünnen tehát aggasztó hírek érkeznek az angolok s egyiptomi kormányhoz. S mindamellett a figyelmes szemlélőnek úgy tűnik fel, hogy a helyzet már is jelentékenyen javult. Baker helyett Hewett admirált neveztek ki Szuakim védelmére, ki mint kiváló katona ismeretes; a használhatatlan egyiptomi csapatokat elbocsátották, az angol katonaságot s hajóhadat jelentékenyen megerősítették, s ugyanezkor Maghrani Ozmán, a híres főpap buzgólkodásának sikerült egy pár főnököt megnyerni, hogy Szuakimra jöjjenek s az egyiptomi kormányt engedelmisséget fogadjanak s végül — de mindenestre első sorban — csaknem varázshatást gyakorolt az öreg Gordon pasa, ki személyes megjelenése és néhány szava által is képes oly győzelmeket vívni ki, melyek nyert csatákkal érnek fel.

A háború ez újabb fordulata alkalmából három meghódított főnök (sejk) arczképét mutatjuk be. Az angol festő, ki őket Szuakimban természet után rajzolta le, nevükön kívül, melyeket a kép alatt ott talál olvasónk, mi sem jegyzett fel róluk s így igen természetesen mi sem mondhatunk részleteket. Különben a Vörös-tenger partján (s ez részben Arabiára vonatkozólag is áll) minden főnök jóformán egyforma. A nubiai sivatag lakója eredetre nézve alig mondható ugyan arabnak, de nyelve, gondolkodásmódja, ruházata s szokásai már arabbá tették. Nagy

részők még most is vándoreletet folytat. Még a városi arabok is főképp csak tanyaeletet élnek. Szuakim arab városrésze, mely a szárazföldön van s a szigettel gát köti össze, nagyjából földkunyhókból vagy ép-n valóságos sátrakból áll s a nép öltözete csak annyiban különbözik a vidéki lakosokétól, hogy burnuszok még tűrhető fehér, míg a pusztai lakos lepedője, melyet mosni soha sem szoktak, ép oly barnás szürke lesz, mint a környező természet. Mindannyi meztelen lábál jár, igen csekély ékeséget és fegyvert hord, de harcziás, deli temete, nemes mozdulatai nem ritkán e rongyokban is szép hatást tesznek. A harc s ő éltető elemök. A melyik arab csak teheti, vásárol egy rabszolgát, vagy még inkább rabszolgánál, mivel ez olcsóbb, alig kerül egy «darab» 50 Mária Terézia-tallérba (ez itt a főpénz) s azt azután dolgoztatja, maga minél többet alszik s hever; egy kis kecsketj és juhhus elegendő táplálkozására s a hűvösebb reggeli és esti órákban társaival pipafüst mellett igen sok időt tölt beszélgetéssel. Szabad arab a harcon kívül legfőképp a tevék és lovak legeltetésével s mellelleg — rablással foglalkozik. Valószínű, hogy ily kaliberű a jelenleg bemutatott három főnök is s mivel a főnöki hatalom e vidéken nagyon jelentéktelen, rendesen csak 20-30 fegyverfogható ember fölötti rendelkezésre jogosít s az egyiptomi és angol egyesült hadseregnek valami nagy segítséget alig hozhat.

A legújabb események következtében oly nevezetessé vált egyiptomi Szudánban kétségkívül a legjelentékenyebb hely Khartum, melyet eddig is oly gyakran emlegettek s most, midőn Gordon pasa ide érkezett s a fölkelés összes szárait kezében egyesíteni igyekszik, még inkább előtérbe lép.

A félbarbár ország fővárosa nem ismeretlen nevű. Bármily kis földrajzi kézikönyvben megtaláljuk nevét s azoknak az utazóknak munkáiban, kik egykor a Nilus forrásvidékét s később

Egy szudáni szépség. Huszonnyolcz éves szennári polgárnő.

A két Nilus Khartumnál, Tonti szigetével szemközti.

Khartumi fekete bajaderek.

Közép-Afrika csodás, ismeretlen világát, az oly sokszor mesés színben feltüntetett farkas embereket s törpe népeket kutatni törekedtek, mindenütt részletes adatokat találtak e helyről, mely egykor, mint ma Zanibár, a kutatók kiindulási pontját képezte. Itt foly össze a Nilus két nagy ága, a Fehér- és Kék-Nilus, hogy egyesülve megalkossák a földgömb egyik legnagyobb s leggyakrabban emlegetett folyóját. A Szahara pusztaságából, a kelet-afrikai tóvidékekről, az arabok és berberok lakta pusztákról, sőt a vad néger vidékeiről is itt egyesülnek a különböző utak, hogy innen vagy a Nilus termékeny deltája vagy a tengerpart felé vezessenek. Itt e városban található már közel félszázad óta az utolsó nyoma az európai civilizációnak, itt laknak a mi nagyhatalmasságaink legtavolabbi vidékekre küldött konzulai s Egyiptom messzerjedő közép-afrikai birodalmának, az elefantsonit- és rabszolgakereskedés vidékének ez a kulcsa, sőt központja.

E nagy jelentősége dacára családtkoznánk, ha azt hinnék, hogy Khartum nagy város. Ötvenhatvanzerre becsülik ugyan a különböző írók lakosainak számát, de e számhoz kétségkívül igen jelentékeny kontingenst szolgáltatnak az egyiptomi katonák s az Afrika különböző részeiből itt tartózkodó kereskedők és kalandorok. Csaknem biztosra vehető, hogy egész Keleten, még a hirhedi Konstantinápolyt sem véve ki, alig van aránylag oly sok rovott előéletű ember, mint e kis városban. A rabszolgakereskedés, melyet a szudániak, különösen régebben, a szerencsétlen néger ellen folytatott rablóhadjáratokkal sem idegenkedtek megkönyviteni s a mesés jövedelem, melyet a eszerekereskedés némely ágai hoznak, igen sok kalandort vonz e helyre. Természetesen azonban, hogy ezek rendszeren el is távoznak, mihelyt megszédtek magukat. S ez a nép teszi mégis a város arisztokráciáját. A legüzességesebb elem néhány általánosan meglepetedést mohamedán vagy kopt kereskedő, kik azonban szintén nem tartják a

esalást s erőszakoskodást valami nagy bűnnek s körülbelől ugyanolyan foku «műveltség» rendelkeznek, mint az egyiptomi kormány ide rendelt vagy könnyű megzabolásodást végett ide jött hivatalnokai, kik zsarolásból élnek s kiknek nagy része azelőtt már börtönben ült. Az ily romlott elemekből álló város fejlődésével ki sem törődik. Házái nagyobbbrészt kunyhók vagy sárból készült ideiglenes épületek, erődítései oly primitív sárfalak, melyeket a legegyszerűbb ügyzűssal egy nap alatt tönkre lehet tenni. Rendszeres utcái nincsenek, sok helyen a házak mögött nagy kiterjedésű kertek vannak, melyekben mezei növényeket is tenyésztnek.

De a természet nem gondoskodott arról, hogy Khartum környékét vonzóvá tegye. A falakon túl messzeföldön egyetlen erdőt sem láthatunk, sőt magánosan álló fát is ritkán. Végzetlen homoksiság tárul elénk mindenütt. A Nilus apró szigetein nagyon sok fa nő és ezek nem ritkán kellemes látványt is nyújtanak; de a legyek, vadméhek milliárdjai az itt tartózkodást csaknem lehetetlenné teszik. A nyári nagy forróságához a dögleletes s különösen maláriát fejlesztő levegő járul s a vidékre utazást a rakoncátlan rabló beduinok még békés időkben is megnehezítik. A hatalmas folyó nem messze Khartumon felül zátonyokkal telt s így a hajók közlekedése Egyiptom és Európa felé lehetetlen, a szállítást nagyobbrészt, akár mint a Szahara sivatagjain, tevékaravánok eszközlik s nem egy utvonalon napokig kell haladnia a karavánnak, hogy iható vizet kapjon.

E szomorú, de ma oly nevezetessé lett helyre vonatkozóan képeink. A sötét-szürke háztengerben, melyet távolról is csak egy magasra kiemelkedő minaret s néhány pálmafa tesz érdekessé, de melyet közepben a skorpiók és másnémi férgek nagy csapaján kívül lakosainak romlottsága is gyűlöletessé tesz, az érzéki élvek egész seregével találkozunk. A fekete bajadérok a városban lakó 6—8 nagykereskedő s számtalan hivatalnok és üzér mulatózást vágyat elégitik ki s a maguk nemében csak úgy megfelelnek hivatásuknak, mint az európai operaházak tánczosnői.

Gordon pasa, a sokat magasztalt vitéz és okos tábornok, ünnepeisegek közt lépett be Khartum falai közé. Ismeri ő a népet s társadalmat, tudja jól, hogy a lázadást főképp az egyiptomi kormányférfiak lelketlen politikája idézte elő s azért lép fel kezdetben úgy, mintha, bár maga is a kairóiak megbízottja, azok ellen működne. Szándék megmenteni most nem lehet, évfolyamok hosszú sora s új — javított közigazgatás s tökéletesített közlekedési eszközök hatása alatt növekedett — társadalom szükségéhez, hogy Khartum geographiai fekvésének megfelelő helyet foglaljon el.

A VALLÁS-FELEKEZETEK AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOKBAN.

A mi az angolszász fajt a többi nemzetektől lényegesen megkülönbözteti, az vallásos élete. Egy vasárnap Franciaországban s rá egy másik Angliában, föltűnteti a nagy különbséget. Angliában vasárnap minden város oly csöndes, mintha kibált volna; az emberek megpihennek heti munkájuk után, egész nap nem dolgoznak semmit, csak templomba mennek el, mert a vallásuk és ebből következőleg saját lelkiismeretük parancsolja ezt, míg Franciaországban a vasárnap alig különbözik a hét más napjaitól. Az amerikaiak ősei épen vallásuk és vallásosságuk miatt hagyták el pár száz évvel ezelőtt az anyaországot, s így nem csoda, hogy az új hazában e legbecesebb kincsüket nagyon is megőrizték. Uj-anglia s New-York első lakosai buzgó puritánok voltak; Penn Vilmos Pennsylvániában a quakereknek adott új hazát, míg Oglethorpe, Wesley János segélyével, Georgiában a methodista hitet terjesztette el. Uj-anglia első lakosai nem nagyon kímélték a más vallásfelekezethez tartozókat, sőt föl van jegyezve, hogy a bostoni puritánok nem egyszer korbácsolták meg az oda letelepedő, égy oly fanatikus quakereket. Mindig rossz szemmel nézték az angolokat, és soha sem tudták megbocsátani nekik azt, hogy kiűzték őket hazájukból. Boszut forraltak ellenük, s csak alkalomra vártak, hogy megtorolják a sérelmeket, a mi százötven év múlva be is következett s diadalmas lefolyását a forradalomban találta meg.

Ily előzmények után a mai Amerika, s különösen a keleti államok vallása biztos alapon áll. Azóta persze nagyon megváltoztak a viszonyok. Az emigráció a különböző országokból különböző elemeket hozott az országba. A németek a protestáns hitet, jelesen a lutheránus vallást vitték át az Egyesült-államokba, a francziák, spanyolok és az irek pedig a katolicizmus alapjait vetették meg Amerikában. Ma Amerika 50 millió lakosa közül 16 millió katolikus és 35 millió protestáns. Ujabbban a katolikusok száma nagyon szaporodik, mert a klérus — valamint Angliában — ugy itt is mindent elkövet, hogy híveket szerezzen. És talál is az irekben. Ha valamitől félnek az amerikaiak, ugy ez az irek bevándorlása, mely a legrosszabb elemeket hozza magával. — Az észak-keleti államokban a protestánsok száma a túlnyomó, míg a déliekben a katolikusok vannak nagyobb számmal.

Ha tehát a lakosokat vallás szerint osztályozzuk, azt mondhatjuk: vannak katolikusok és protestánsok. Azonban a kettőnek belső szervezete között milyen különbség van! A katolikusok tömör egészet képeznek, míg a protestánsok valami százötven apró felekezetre vannak oszolva, melyek közül kétszégkivil mindenik maga-magát tartja a legkeresztényibbnak.

Uj-Angliában a kongregacionalisták az urak. Rendkívül vallásos emberek, de nem hajlandók túlzásokra. Bostonban való tartózkodásom alatt alkalmam volt közelebbről megismerni őket. Mindig egyenes jelleműek s a hazugságot ugy kerülük, mint a legretentőbb bünt. Mikor a családban az étel az asztalra került, a háziur schasm n. u. asztaltotta el elhozni a nagy családi bibliát s abból egy részletet elolvasni. Az olvasás után jött az imádság, melyet az illető a viszonyokhoz mérten maga gondolt ki. Szében a vasárnapot megtartani nem lehet, mint a nagy kongregacionalisták teszik. Délelőtt tíz óra felé az egész család kimegy, s elsetál a templomba. Az egész utcának ünnepes színeze van, s az emberek mind ünnepi ruhában jelennek meg. A család fiatalabb tagjai már kora reggel előveszik a vallási tankönyvet, hogy arra a vasárnapra szóló részt megtanulják, s az u. n. *vasárnap iskolában* felmondják. A gyermekek ugyan a vallásitanítást nem az iskolában nyerik, hanem az ő templomjuk felügyelője alatt álló iskolában, mely rendszeren a templomhoz csatolt épületben van. Persze a papok igen jól vannak fizetve s egész életüket foglalkozásuknak szentelhetik; nincs szükségük másfél fordulni. S a templom — hogy így mondják — él a kezük alatt; mindig zsufalásig tele van; az emberek érdeklődnek iránta, s van gondjuk rá, hogy az épület székei jó vánkossokkal legyenek ellátva s a kövezet, — a rheumatizmus eme biztos táplálója — szőnyeggel legyen bevonva. Mikor azután a közönség helyét foglal, a haragok elhallgatnak, s a kar el kezd énekelni, oly magasztos érzelmek hatják át az embert, hogy szinte más világban képzelet magát. A tél mostohaságát a boldog amerikai hívek nem érzik templomukban, mert először szőnyegük van, másodsor fűtik templomaikat; — egy szóval minden kényelem meg van adva, s az ember örömmel megy a templomba. A színes tüveken behatólag napisugár megvilágítja a közönség egy részét s feltűnteti ama sok ragyogó drágakövet, melylyel az oceánontúli ország hölgyei díszítik magokat; a rejtélyes félmohályban egy-egy nyakék brilliántja ragyog oly fényvel, mint a minővel talán a Sirius sem fénylik az égen s mintegy emeli a magasztos zene hatását. A pap rendszeren hosszú prédikációt tart, s annak végeztével elbocsátja híveit az «atyának, fiúnak és szentléleknek nevével». Délután a közönség ismét megjelen a templomban egy rövidebb istentiszteletre, s aztán hazatér, hogy otthon átengedje magát a — pihenésnek, semmittevesznek. A hetinapok közül rendszeren pénteken este gyűlnek össze a hívek a vasárnapi iskola termébe rövid istentiszteletre.

A gazdagabbak, — a mi különben minden más vallásfelekezetnél is így van, — minden tőlük kitelhető segélyvel járulnak hozzá a templom fontartásához. Az igaz hívek kerülük a színházat, de még sem tiltakoznak ugy ellene, mint a methodista vagy a baptisták. Ha el is mennek színházba, csak oly esetekben teszik, ha valami egészen «ártatlan» darabot adnak elő. Az amerikai episkopális felekezethek kisé

angolos színeze van, s így ezeket talán nem tartják oly igaz, ős amerikaiaknak mint az előbbieket. Templomaik a katolikusokéra emlékeztető fényvel vannak földrátve, mi nagyon is elüt a kongregacionalisták egyszerűségétől. A kongregacionalisták istentisztelete átalán véve hasonlít a reformátusokéhoz. Az episkopális felekezete legkötényebb hitványok jelenleg mr. *Philippus Brooks*, bostoni pap, kinek ragyogó, tömör, szinte gondolattal túlterhelt beszédei messzeföldről jönnek hallgatni. Temploma, mely Boston egyik legszebb terén emelkedik, — bár arányai kisebbek, — kiállja a versenyt a Westminster Abbeyval. Sok százezer dollárba került ez a templom, s abból, hogy a kar első szoprán énekesnője évi ezer dollár (2500 ft) fizetést kap, következtetni lehet a templomi személyzet minőségére. Mikor először megláttam Philippus Brooks-ot a templomban, meglepett óriás termete, s csodálatos, eleinte érthetetlenül gyors beszéde. «Egészen olyan, mint Luther», mondá egy nőismerősöm, ki szenvedélyes bálulója volt a nagy reformátornak. S csakugyan hasonlított hozzá. A bostoniak (különösen a hölgyek) rajongnak érte, imádják őt, — mint az ujkor Demosthenest. Minden vasárnap imádkozik az «Egyesült-államok elnökeért», — s ebben áll az egyedüli változtatás, melyet az eredeti angol imádságos könyvből tették, melyben persze a királynőért, walesi hercegeért s a királyi családért imádkoztak. Philippus Brooks-nak tízezer dollár (25 ezer forint) évi fizetése van, melynek legnagyobb részét jótékony célokra költi el. Mikor még a templom építési összege nem volt összeszerelve, Brooks tudtára adta reggel a gyűlekezethek, hogy 50,000 dollár még hiányzik, — s délutánra a pénzüsszegegyütt volt. Egyszer pedig csak a persely körülböröndésénél 8000 dollár került össze. Az ilyen templomban, mint a bostoni Szentháromság temploma, egy-egy családi pad évenként 6—800 dollárba is belekerül. Egyszer meglátogattam Brooksot saját házában (mely egy román stílyú palota), s midőn az óriás termetű férfitől azt kértem, hogy írja be nevét albumomba, ő a legszívesebben bevezetett egy hasonlóan óriás terembe, melyben 3—4 íróasztal volt, egy tucat különböző alakú szék, s melyről csak akkor tudtam meg, hogy dolgozó szobája, s a legkedélyesebben írta be nevét könyvembe, miközben érdeklődve tudakozódott hazám viszonyairól. Ő igazán a papok példányképe, s hivi annyira ragaszkodik hozzá, hogy mikor a hawaii egyetemre meghívták tanárnak, egész küldöttség jelent meg nála, kérve őt, hogy ne térjen el arról az utról, melyet «isten számára kijelölt». Nála bízesebb pap csak egy van: a new-yorki *Ward Beecher*, kiért viszont a new-yorkiak rajonganak. (Folyt. köv.)

PEKÁR GYULA.

EGY MAORI FŐNÖK.

Uj-Zeelandból, a Csöndes-oczeán e nagy szigetérol, kellemes hírt közölnek a lapok. Igen csekély kivétellel csaknem egy század óta folytonosan tartott itt a háboru az európaiak és a benszülött maorik között, — kik ellen sok világot bejárt emigráns hazánkfia, a most már hazatért Vékey Zsigmond is hazatért mint ezredes, — s bár a maorik számosan apadtak ott, míg az európaiak rohamosan gyarapodott, a tehetséges és harciaszias nép küzdelme épen nem volt veszély nélküli. A legutóbbi, mintegy másfél évtizeddel ezelőtt folyt véres háboru után, a még független maorik a tekintélyes *Tawhiao* főnök vezetése alatt az északi sziget egy részébe visszavonultak s itt teljes elzárkózottságban éltek s a fehéreknek közlekedését sem engedték meg határaiknál. S most egyszerre, minden előzmény nélkül, maga Tawhiao megjelent számos kísérettel a szomszédos európai gyarmatokban, mint barátságos látogató s azután elment Aucklandba is, hol nagy kitüntetésekkel fogadták s igeveket kedvező hangulatot kelteni nála, reménylve, hogy a feszültség az európaiak és maorik között most már teljesen megszűnik s Uj-Zeeland, e rendkívül szerencsés fekvésű és termékeny szigetbirodalom, föltárlal a kultura előtt s felvirágzásnak néz elebe.

A nevezetes esemény kapcsán alkalomszerűnek tartjuk bemutatni *Tawhiao*, a híres főnök arcképét is. Tetovirozott arca után valószínűleg sokan nem lesznek hajlandók egyéni-

ségének jelentőségét elismerni. Pedig épen nem kuriozum az, a miért e maori főnök arcképét bemutatjuk. A Csöndes-oczeán tömörkedő népfaja között eddig csak egy, a Hawaii szigetek lakossága, emelkedett fel a műve lödésig, de a félig művelt s nemrég még emberhust evő maori még amazoknál is jelentékeny szerepet játszott a történetben. Tehetségesebb és vitézebb népet a vadak között sehol sem talál az európai. Az Egyesült-államok mohikánjai, kiket Cooper után nem kóbor ezigányhoz hasonló népek, hanem hősöknek szokott a nagy közönség képzelné, egészen eltörpülnek a maorik mellett. S e nép teljesen művelten maradt, nem fejlődött ki nála állam-szervezet, nem irodalom, mint a régi mexikóiaknál és peruiaknál, de még irni sem tudtak, fejedelmek nem léteztek s a főnökök tekintélye a harcias időkön kívül csaknem semmivé lett, ugy hogy a szor szor értelmében vett demokrácia létezett náluk. S mindamellett e művelten és szervezeten tömeg hosszú időkön át félelem ellensége volt a hatalmas angol népek, népköltészete és mythológiája igaz gyöngyökben gazdag, tehnikai ügyessége különösen a szövésben és faragásban bálulatra méltó eredményeket mutatott föl. Tanuságát adta e nép mindannyiszor, hogy a jogos és méltányos dolgokról fogalma van, sőt nemeselelkű is tud lenni. Rövid ideje még, hogy a különben túlnyomólag növénytelekkel táplálkozó nép meglepett mindent, mi kezébe jutott, patkányt, férgeket, gyökereket, sőt a földet is; ma már csaknem átalában ügyes földművelő s egyuttal élelmes kereskedő is, ki a gyakorlott angolokkal kibírja a versenyzést. A keresztény lett maoriknak már irodalmuk s különös műveltségük is van, mely nem utánzója az angol életnek, hanem öntudatos átalakítása.

E kiváló fajból származott *Tawhiao* főnök is. Az európaiak honi szokás szerint «király» névvel tisztelik meg őt, de valódi különös hatalma nincs, csak annyi, a mennyit a legutóbbi harcekokban kifejtett hősiessége szerzett; a tanácskozáson az ő szava rendszeren irányadó, de a szabad maori polgártársától egyetlen krajczár értékű tárgyat sem venne el. Régebben az ily kiváló főnökök tollakkal díszítették fejüket s a tollak száma mutatta a rangfokozatot, a rabszolgának egyet sem volt szabad viselni. *Tawhiao* ez ősi szokást már elhagyta, bár a régi nemzeti jelleghez való ragaszkodást (a mint az a hazafi-párt vezéréhez illik) eléggé tanusítja tetovirozott arca, kagyióval kitépelt szakáll s honi bundája, melyet kezdetben gyökerekből, később kutyabőrrel készítettek. Arczán látszik, hogy, mint honfitársai átalában, ő is erős, izmos testalkatú; arca olajbarnás színű, haja sima, fekete s tüzes és átható szeméből a hatalom és uralom megszokása látszik.

Meg kell jegyeznünk különben, hogy az európaiakkal most mintegy barátkozni kezdő maorik száma kisebbségben van. Már 1793 óta laknak e földön európaiak s 1814 óta működnek a misszionáriusok. A negyvenes évek óta mind nagyobb körben terjed a barátságos viszony, s a maorik már csaknem kivétel nélkül keresztények s az összeházasodás az európaiakkal gyakori. Most, hogy az utolsó független törzs is közeledik az európaiakhoz, a belbélke állandósulására bizvást lehet számítani.

TAWHIAO MAORI FŐNÖK.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Vörösmarty összes műveinek újabb kiadására Mehner Vilmos már kiadta az előfizetési iverket. A rendezést, a jegyzetek írását Gyulai Pál vállalta el. Eddig meg nem jelent kéziratban levő művek is lesznek a teljes gyűjteményben. Nyolcz vastag kötetre terjed az új kiadás, s májjustól fogva minden két hónapban jelenik meg egy. Előfizetési ár fűzött példányra husz, diszkótásra harmincz forint. Előre öt forint küldendő be. Érdemes fölemlíteni, hogy Vörösmarty műveiből ez lesz a hatodik kiadás.

Az első kiadás megjelent 1833-ban ily címen: «Vörösmarty Mihály munkái» 3 kötet, melyet Tratten-Károlyi nyomdász adott ki kísérletképen, minden tiszteletdíj fizetése nélkül. A kiadó azzal nyujtott kárpótlást a költőnek, hogy az «Ezeregy éjszaka» arab mese egy részét, 18 fűzetet fordítottat vele, ivét egy ezüst huszszallal fizetve. Vörösmarty művei eléggé keltek, s ez által felbátorítva, Vörösmarty saját költségén nyomtatottat 1840-ben az egyetemi könyvnyomdában négy kötetet «Ujabb munkái» cím alatt, mely szintén megtalálta közönségét, ugy hogy 1845-ben Kilián György kiadó 2000 forint tiszteletdíj mellett, kétféle kiadásban nyomatta Vörösmarty műveit ily cím alatt: «Minden munkái, kiadta barátai Bajza József és Toldy Ferencz 10 kötetben 1845—7.» A másfajta kiadás «Nemzeti könyvtár» gyűjteményes cím alatt volt, a költő arcképével. Mindkettő az ötvenes évek végén elfogyott. — Deák Ferencz, az 1855-ben allalálózott költő gyermekeinek gyámja, 1863-ban versenyt hirdetett Vörösmarty összes műveinek kiadására. Március 31-én bontották fel az ajánló leveleket és Ráth Mór nyerte meg a kiadás jogát 8000 forintért. Ráth két kiadást (1864-ben és 1871-ben) rendezett. A legújabb kiadási jogot most Mehner 12,000 forintért szerezte meg a költő örökösétől.

«Budapest építkezései 1868—1882» című kötetet adott ki Országh Sándor országgyűlési képviselő és a közmunkák tanácsának tagja. A főváros fejlődésének legnevezeteseb korszaka e tizenöt év, mely Budapestnek megadta nagyvárosias jellegét s megvetette a tovább fejlődés irányait. Nincs város Európában, mely ily emelkedés példáját mutatná. A másfél évtized előtti Pestet össze sem lehet hasonlítani a maival.

A könyv évről-évre, lépésről-lépésre sorolja elő, hogy mi történt, mióta a közmunkák tanácsa (melynek a szerző tiszegye évig volt előadója) megalkult, megállapította az építési rendszabályokat, a város általános szabályozási beosztását, majd a törvényhozás szavazott meg hitelműveleket és az új házakra adómentességet. Azután megindult a Duna szabályozása, a Margithid, az összekötő vasuti hid emelése, a sugárút építése, közintézetek, operaszínház, népszínház, egyetemi épületek, iskolák építése s keletkeztek egymás után a palotaszorok, nyertek

aszfaltot, jó kövezést az utcák. A csatornázás, a világitás, új utcák nyitása mind a nagy művekhez méltón folyt. A király a várkert kerület 2,200,000 ftba került bázisépítkezésekkal gyönyörű kiltást adott a budai oldalnak. A város utcáinak burkolata, a mikre a főváros 15 éven át 10 millió 636,830 forint áldozott, az üdülési helyek leírása, az országos és helyi közlekedési eszközök s az ezekkel kapcsolatban levő nagyszerű építmények a műben mind alapos ismertetésre találunk. Különös elismeréssel adózik szerző a fővárosnak is a közoktatási építkezések körül kifejtett tevékenységért. 15 év alatt nem kevesebb mint 35 iskola (nagyrészt palotaszorú ház) épült 3 millió 125,000 forintnyi költséggel. De a mint a város az elemi oktatás emelésére, égyú törekedett nagy tevékenységet fejteti ki a közoktatási ministertium a felsőbb tanintézetek létesítése körül. A közsegély emelésére a fürdők, közgyógyhid, állatgyógyintézet, klinikák támadtak. Kiszobón, kivételre kősz az általános csatornázás; a hatalmas vízvezeték a Svábhegyre viszi a kristályvizet; a lipótvárosi bazilika nagy áldozatokkal épül s lesz az ország díszre, a budavári Boldogasszony templomával; az arisztokrácia otthonává lett fővárosunk. 1867 óta 78 magnás építettett Budapest palotát. A főváros középítkezésekre az 1867—1882-iki korszakban 37,426,000 forint fordított; az állam 69 milliót. Mindezeket részletesen feltünteti a 248 oldalra terjedő kötet.

Csiky Gergely színműveiből az Athenaeum kiadásában megjelent a hatodik kötet, melyben «A Stomfay család» című három felvonásos színmű. Ára 70 kr. Ugyancsak az Athenaeum kiadványaiából való a Veredy Károly által szerkesztett «Pudagógiai Encyclopaedia»-nak harmadik füzeté, a «Borss Mihály»-tól az «Egyetemig» betűsorosan terjedő cikkekekkel, ára 30 kr.

Budenz-album. Dr. Halász Ignác, dr. Simonyi Zsigmond és dr. Szinyei József felhívást adtak ki a magyar nyelv barátaihoz, kérve pártfogásukat az album részére, melyet Budenz József 25 éves nyelvészeti működése alkalmából az 5 tiszteletére adnak ki. Az album 19 íven március 15-én kerül ki sajtó alá. tiszta jóvedelmé a Reguly-alap lesz, melyből a rokon nyelvek területére utazó nyelvészeket segítik s mely alapján Budenz a megteremtője. Az album előfizetési ára 2 ft 80 kr. Tartalmát Budenz életrajzán és irodalmi munkásságának ismertetésén kívül, a szerkesztők és Budenz más tanítványainak nyelvészeti dolgozatai fogják képezni.

A közigazgatás kézikönyveinek, *Grimm*ál Béla jeles munkájának második kiadása készült Ráth Mórnál, kinél egy példányra 10 forinttal lehet előfizetni. Az első kiadás már másfél év előtt teljesen elfogyott. De az új kiadásra azért is szükség van, mert új törvények és rendeletek a közigazgatás minden ágában jelentékeny változást idéztek elő.

Dalos liget; újabb költemények, írta Hajgató Sándor. Nyomatott Nagy-Kanizsán, Wajdiacsnál; bi-zonyanban Budapestben Aignernél. A 164 lapra terjedő s meglehetősen falszás kiállítású kötet a szerző költeményeinek «Negyedik könyvét» foglalja magában. Haza, Szerelm, Bor, Élet, Tanközlemények, Vegyes és Gyermekversek csoport címekek alatt. A három első könyvre, megvalljuk, nem emléksztünk már, s mire az ötödik megjelenik, bizonyára a negyedikre sem fogunk emlékezni, mert átalapozva, egyetlen költeményt sem talátnék benne, mely figyelmünket megmagadját. Szintelen, hangtalan lantpengetések. Bizony kár köztetszámra lépni föl az ilyen minden-napiságokkal.

«A csángók» című fűzet jelent meg *Laby* Sándortól, ki folyékony és népies versekben adja elő, hogyan kellett a csángóknak a székvölgyről kimenekülni Bukovinába, s hogyan történt tavaly egy részüknek visszajövetele. A 68 oldalnyi csinos kiállítású fűzet ára 60 kr., s a tiszta jóvedelmet a csángók segélyezésére ajánlja föl a szerző.

Fűzetek. «Pozsony és a harmadik egyetem» című fűzetet írt dr. Pávay Vajna Gábor, a pozsonyi orsz. kórház főorvosa, felhozva amaz előnyöket, melyeket döntő oknak tart arra nézve, hogy a harmadik egyetem Pozsonyban állítassék föl. Ára 30 kr. — «Adatok a budapesti nyomdász-testület társaságáról» az ipartörvény módosítása alkalmából, írta Firtinger Károly betűszedő, ki e fűzetben főleg a nyomdász egyfel működését ismerteti, de ezenkívül általános megjegyzéseket tesz a nyomdászok anyagi és kereseti viszonyaira, a munkaidőre, az egészségügyre stb.

Folyóiratok. A «Philologia Közlöny» februári füzeté gazdag és sokféle tartalommal jelent meg. Krassz Jakab «Az alexandrinismus befolyása a római költészetre» című nagyobb tanulmányt kezd meg. Tury Józseftől szintén csak első része jelent meg «Az ugor-magyar theoría» című tanulmányban, melyben a magyarok eredetére nézve Vánámány által föllított

Nyilvános hirdetés

Ausztria és Magyarország összes lakosaihoz!

A t. cz. közönség óriási részvétele folytán a nyilvános lakásokban megjelent hirdetések által ajánlott végeládás iránt a Kunzschmidt János Károly féle 121 évig fennállott nagy üzletház hagyatékának örököseire több mint hét harmaddal kevesebb lett, s az örökösök az utolsó értékeket elhatározták a meglevő legjobbjel eladását mártól kezdve még csak három hétig folytatni. Aki tehát pompás és kitűnő árut majdnem ingyen akar magának szerezni, a megrendeléssel saját érdekében siessen.

Hogy a nyomtatásban zavar ne okoztassék, a tárgyak előbbeni darabszáma meghagyott.

Következő árak vannak még készletben:
4500 darab női ing legfinomabb angol chiffonból és valódi selymi hímzés-betétekkel, egy valódi hímzéses darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr.
1500 darab női éjjeli corset, ugyanolyan minőségű, nagyon hosszú s egész hosszában avetési hímzés-betétekkel, fölötté elegáns kiállításra. Diszes darab minden nőnek, darabonként 1 frt 50 kr. Tuzatonként 16 frt 50 kr. Ugyanazok nehéz baroetből, dréja 1 frt 60 kr.
5600 darab női alsószoknya legfinomabb szürke vászonból, valódi selymi sávokkal díszítve, darabonként 1 frt 40 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr. Ugyanazok vörös erőtől díszítve 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr. Ugyanazok néha numerából, dréja 1 frt 75 kr. Ugyanazok legfinomabb és legnehezebb posztóbb legfinom. pamukkal hímzéses és körül plissurova fodrokkal és kiegészítő, dréja 2 frt 50 kr.
3500 darab férfing legfinomabb angol chiffonból, 4-szeres mellé, sima vagy hímzett és tetszés szerinti nyakkbőség-gel, drébonként 1 frt 50 kr., tuzatonként 16 frt 50 kr.
1500 tuzati damasz asztali garnitúra, virágokkal díszítve; egy abroncs, és 12 servietto 2 frt 85 kr. Minden házban nélkülözhetetlen a esodás olcsósága.
4000 tuzati török törülköző késszen beszege, minden darab külön összehajtogatva, vörös csikokkal és hosszú rojtokkal ellátva, legfinomabbon piqurova, pompás szépségű. Tuzatonként 3 frt 75 kr.
9000 darab nagy női kendő legfinomabb berlini pamutból szövet, hosszú rojtokkal a legújogtobb, legpompásabb és leglátványosabb minőségben, u. m. skót, török, szürke kék, fehér, fekete, kockás, vörös, barna, stb. stb. darabonként 1 frt 20 kr., tuzatonként o. 6. 12 frt 50 kr.
400 db uti plaid, roppant nagy és vastag legnehezebb, legposztóbb szövet, elegáns angol mintákban, u. m. barna, szürke románcos, nehéz rojtjal; roppant hosszúságú és szélességű folytatán, öltönytartó, uti takaró, dnyterítő, női szőnyeg, gyártmány, házi használatra; 2 méter 29 évi használatra is beillő, 2 elegáns öltözék készlettel; állalok felső kabát, evőköpeny, női palotot teljesen nélkülözhetők; I. minőség előbb 15 frt, most csak 5 frt 85 kr. II. minőség előbb 12 frt most csak frt 4-85 dréja.
900 vég házi vászon, teljes 30 rőt; legjobbj, legnehezebb, legjelesebb gyártmány, házi használatra; 1 vég 5 frt 50. A pamut ára roppant emelkedik, a vászon nem sokára még egyszer annyiba fog kerülni, minél fogva mielőbbi megrendelés mindenkinek ajánljuk.
500 db. selyem agytakaró, legnehezebb lyoni shappeselyemből, kék fehér vörös és sarga csíkos; dréja 4 frt bámulatos olcsó.
320 tuzati selyem zsebkendő legnehezebb lyoni selyemből, minden színben, minden db. más színben; nyakkendőkre is használható; csak frt 3.50 tuzatja.
350 gobelin készlet, két legfinomabb agyterítő és asztalterítő, bársonybolttal, színeztyűltekben pompás kivitelben az egész készlet, azaz mind a 3 db. ára együtt csak frt 7.50
5000 trb. lepedő, jó selymi bőrvászonból, tökéletes még a legnagyobb ággyra is, varrási nélkül, drébonként 1 frt 35 kr., tuzatonként 15 frt.
Mindenki a ki egyszerre legalább 15 frt értékűt vásárol, ráadásul, tehát ingyen kap egy avyási órát és sáru láncszal, francia arany bronz-plasztikból, melynek "on-to" járásdért 2 évi jótállás nyújtatik. 1349 képzőművészeti megrendelések posta-utalvány vagy ca. kir postai-utalvány mellett is) az alulról egész állal teljesítetnek

ANGOL UJDONSÁG RUHÁKBAN ÉS JELMEZEKBEN

Kiállja a versenyt a lyoni bársónnyal az árnak egy negyedével. Kékesfekete, elpusztíthatatlan, ug, sz. minden divatszín.

1266 UTÁNZATA A GYÁRI JEGYNEK:
NONPAREIL VELVETEEN

NONPAREIL VELVETEEN
mely két-két méter tulsó oldalán van alkalmazva.
Könnyű! Simuló! Selyemszerű! Tartós! Kitűnő! Sűrűszővőt! Esőcsepp nem piszkítja!
Bármilyen alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!
Kapható minden nagyobb divatárú-üzletben.

HAZAI IPAR

Levélpapír-ujdonságok

jelentek meg

RIGLER JÓZSEF EDE

budapesti gyártelepében.

Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában

kecskeméti utca 13-dik sz. a.

Kimerítő árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Gyártelep: VI. róza-utca. 55. sugárutról jobbra.

Szellemileg elmaradtak

gyermek és fiatal emberek, kik otthon vagy közönséges intézetben nem nevelhettek, igen egészséges fekvésű, jó hírű intézetben kitűnő ápolást, tökéletes családhoz tartozósgot s lehető legjobb kiképzést nyervek. Egynehány teljes életére is ott lehet. Közélettel a tervezetben.

Drezda-Blasewitz, Marschallstr. 15.
1398 Foerster, igazg.

Legújabb szabad. billard-golyók.

Alulírott bátoroklik tisztelettel tudatni, hogy sok évi fáradság után ikerült neki 1168

billard-golyókat

készíteni, melyek jószág és tartosság tekintetében minden eddigit messze fölülmulnak.

Szín, hang és ruganyosság tekintetében teljesen hasonlítanak az előfentem-golyókhoz, azonban elpusztíthatatlanság tekintetében messze fölülmulják azokat, miután törés vagy repedés és golyónál teljesen lehetetlen, s erre néve 1 évi irásbeli jótállást vállalok. Egy darabnak ára 62 mméterig 5 forint, 62-66 mméterig 6 forint, 66-70 mméterig 6 frt 50 kr., nagyság szerint.

Közel 100 billard, minden rendszerből, folyton raktáron.

es. k. kiz. szabadalm. billard- és billard-golyó-gyára,
KNILL KÁROLY, Bécs, IX. Rossau, Rothe Löweg. 5. u. 7.

Évenként 3 húzás! MAGYAR Évenként 3 húzás!

VÖRÖS-KERESZT-SORSJEGYEK

legközelebbi sorsolás

már márczius elsején

1426 melynél az adó- és bélyegmentes

FŐNYEREMÉNY 50,000 O. É. FORINT.

A törlesztési sorsolásokban minden sorsjegyek 6-tól 10 fttig húzatnia kell, azonkívül azonban tovább játszik az **összes főnyereményekre.**
Ezen sorsjegyek napi árfolyamon (ma circa 6 frt 50 kr.) vétetnek és eladatnak Budapesten

a magyar leszámítoló és pénzváltó banknál,

Évenként 3 húzás! Dorottya-utca 6. sz. Évenként 3 húzás!

ANGOL UJDONSÁG RUHÁKBAN ÉS JELMEZEKBEN

Kiállja a versenyt a lyoni bársónnyal az árnak egy negyedével. Kékesfekete, elpusztíthatatlan, ug, sz. minden divatszín.

1266 UTÁNZATA A GYÁRI JEGYNEK:
NONPAREIL VELVETEEN

NONPAREIL VELVETEEN
mely két-két méter tulsó oldalán van alkalmazva.
Könnyű! Simuló! Selyemszerű! Tartós! Kitűnő! Sűrűszővőt! Esőcsepp nem piszkítja!
Bármilyen alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!
Kapható minden nagyobb divatárú-üzletben.

KOPASZSÁG,

a haj öszlése és kopaképződés ellen a naponként érkező bizonyítványok és közönsé iratok tanúsága szerinti egyedüli jónak bizonyult szer a

TANNIN-OLAJ

Dr. Morastól.

Tisztelt gyógyszerész ur! Sziveskedjék számomra Dr. Moras Tannin-olajából még egy nagy palackot küldeni. E szer hatása oly kitűnő, hogy a hajam hullása teljesen megszűnt, s a sűrű után-nóves immár látható.

Bécs, 1880. január 5-én. Wagner Vilmos.

Fürst J. gyógyszerész urnak Prágában. Szerencsénem érzem magamat Önnek közelebbi, hogy dr. Moras Tannin-olaja hajamnak két év óta tartó hullását teljesen megszüntette. Remélem, hogy e szer segítségével előbbi szer hajamát ismét visszanyerem.

Marienhof, 1879. aug. 18-án. Zarembo Mária.

Tökéletes uram! Harminczéves embernek kopasz fejlet birni nem valami kellemetlen. Ha dr. Moras Tannin-olaját nem használom volna, ma ifjú agyastán volnék. E szer nehány hét alatt csodát tett rajtam, mit mindazok, kik ismernek, bizonyítannak. Ennek fogva kérem stb., stb. Bukova, 1880. jan. 3-án. Dr. Moras Tannin-olaj jótékony.

Kapható 2 és 1 frtos palackokban. Előretét Magyarország számára Török J. gyógyszerészre Budapest, király-utca. Pozsonyban Pistor J. gyógyszerészre, Temesváron Tarczay József gyógyszerészre, Zágrábon Mittelbach Zsigm. gyógyszerészre.

Kitűnő illatszerek,

a Victoria-illatászat különlegességei.

YLANG-YLANG DE MANILLE.

As illatszerek győgye.

CHAMPACCA DE LAHORE.

Eroleti s igen kellemes.

MELATI DE CHINE.

1236 Évenként 1 frt 50 kr.

Kül. emble illatszerek: Sappan 1 frt 1.20.
Illatzer szobáért 1 frt 1.50. Rispor 1 frt 1.50, 2.
Hajolós 1 frt 1.50. Mosdóvíz 1 frt 2.-.
Hajolaj 1 frt .80, 1.-. Mosdóvíz 1 frt 2.-.

PARIS: Rigaud & Cie, 8, rue Vivienne.
Magyarországi főraktár: Török József gyógyszerész, király-utca 12.

Bécs! Páris! London!

Halljátok és csodaljátok.

A vagyonbuktott „Nagy Anglo-Britt erőtgyár” tömegmondnoksága az összes árakat még a becsőn is sokkal alább eladja. Az összesnek előleges beküldése vagy 8 frt 70 kr. utánvétele mellett igen csinos ét. és dessert-service a legfinomabb angol-britt-erőtgyár (mely előbb 40 frtba került) kapható. Minden megrendelő az evőszékzők fehér színének megmaradásáról szóló 10 évi kezesség iratot nyer.

- 6 táblakés, jeles aczélpengével,
- 6 valódi angol-britt ezüstvilla,
- 6 massiv ang. britt ezüst evő-kanál,
- 6 f. ang. britt neh. ezüst kávé-kanál,
- 1 db. ang. britt neh. ezüst leves-szedő,
- 1 mass. ang. britt ezüst tejszedő,
- 6 jeles ang. britt kés-zámoly,
- 6 mass. ang. britt ezüst dessert-kanál,
- 6 valódi ang. britt ezüst eszege-villa,
- 1 jeles horsz- vagy csokortartó,
- 6 szép massiv tojás-tálca.
- 6 legfin. ang. britt ezüst tojás-kanál,
- 1 pompás ang. britt ezüst felszolgáló tálcá 30 ctm. hosszú,
- 1 legfinomabb teaszűrő,
- 2 diszes salon gyertyatartó,
- 61 darab. — 8 frt 70 kr.

Annak bizonyítékul, hogy hirdetésem

nem szédeltésem

alapszik, ezennel a nyilvánosság előtt kötelezem magamat, ha az árak nem letszének, azokat minden kifogás nélkül visszavállalni; egy a megrendelés minden kockázatát nélkül jár.

A ki tehát jó és szolid árakat, nem pedig holmi silányaságot akar pénzéért kapni, míg a készlet tart, bizalommal forduljon a következő címhez:

MORITZ STERN,

Wien, Wollzeile 22.

Tisztító por a főnnebbi evőszékzőkhöz nálam kapható. Egy tobor ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban. 1044

9-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, MÁRCZIUS 2. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 tétlőre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt tétlőre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt tétlőre 3 * KIRISZAI előfizetésekre a postaiúlag meghatározott vitelűl is csatlakod.

AZ ORSZÁGOS TÖRTÉNETI ÖTVÖSMŰ-KIÁLLÍTÁS.

A régi magyar ötvösművéség emlékeiről szólván, említettük, hogy különösen egyházaik roppant mennyiségű egyházi szerek és edényeik készítettésével mely jelentékeny mérvben folytak be e mű-iparág fölvirágoztatására.

Fejedelmek, egyházmegyék, királyaink, főuraink kegy- és fogadalmi ajándékai hogy gyakran mely díszdaggú tettek egyes fő- és székesegyházakat, vagy káptalanokat, — melyeknek azután külön-külön valóságos kincstáraik voltak: érdekes példát találunk reá épen a budavári Nagyboldogasszonyról nevezett főtemplom történetében.

Midőn 1526-ban a mohácsi vész hírére Buda lakosain a legnagyobb remület vett erőt, a királyné, ingóságait összeszedve, Burgió Antal pápai követ, Thurzó Elek a több főúr kíséretében Pozsonyba futott. Hasonlót tettek Budának legtöbb lakosai, Nagyboldogasszony templomának (mely ma sokak által hibásan Mátyás-templomnak nevezetik) lelkeszei és Budaváros tanácsának tagjai, mint a templom kegyurai, nagy szorgosan összehajtották annak kincseit és értékes készleteit, hogy megmentésük végett hajón szintén Pozsonyba szállítsák. Alig hogy Budát, szerencsésekre sietve két hajón elhagyák, már szeptember 10-én Szelejmán Buda alatt állott, melynek kulcsait egész Földvárig elejébe vitték. Szeptember 14-én pedig már megkezdte a rombolás művét, midőn is a nagy templommal s az elrejtett kiváltságvelelkek együtt az egész város lángba borult.

Ezenközben a Nagyboldogasszony templomának kincseit vívó hajók Esztergomig minden veszély nélkül szerencsésen elértek. Ott azonban, hol Magyarország főpapjának akkor is székhelye volt, — Orbáncz Endre esztergomi várnagy, — ki, midőn értesére esett, hogy Szalkay László érsek a csatában elesett, magát minden fék nélkül érezte, mint a legáljabb utonálló támadta meg a Dunán vontatott hajókat és azokból igen jelentékeny részt, bizonyára mindazt, a mi neki csak tetszett, elzárkányolta.

Esztergamtól azután Pozsonyig háborítatlanul haladtak a megmaradt kincsek, hol azok a város főpolgár-

mesterének, bírójának és esküdt polgárainak őrizet mellett leltár végett átadattak. Midőn azután előbb 1539 ben a kincsek egyik része visszaadott a Nagyboldogasszony templomának, másik fele pedig 1626-ban a pozsonyi káptalannak, az ez alkalomból fenmaradt leltárakból fogalmat alkothatunk magunknak, hogy milyen és miféle kincsekkel bírtak hajdanta főegyházaink. Nem említve a vállkandók, miseingek, stóliák százakra menő számát, csak egyes kiválóbb egyházi öltönytárolakot említünk föl. Ilyenek:

Négy dalmatika fehér damaszból, a bold. Szűznek igaz gyöngyökkel körülöglalt képevel. Egy miseruha egészen gyöngyökkel kirakva. Hátrésze kettő van osztva. Az egyiket a feltámadott Üdvözítő ábrázoltatik, a mint a sírből kiemelkedik, melyet örök fognak körül, ezek között fordul elő az adományozó is ezüst pánczéllal. A másik részben pedig az angyali üdvözlöt van ábrázolva. Az előreszen az 1450 évszám van behimezve. Egy miseruha vörösselyembáronybol aranyhímzéssel, melyen a bold. Szűznek szeplőtlen

AZ ÖTVÖSMŰ-KIÁLLÍTÁS IV-IK TERMÉBŐL. — FEGYVEREK ÉS RÉGI LŐSZERSZÁMOK.